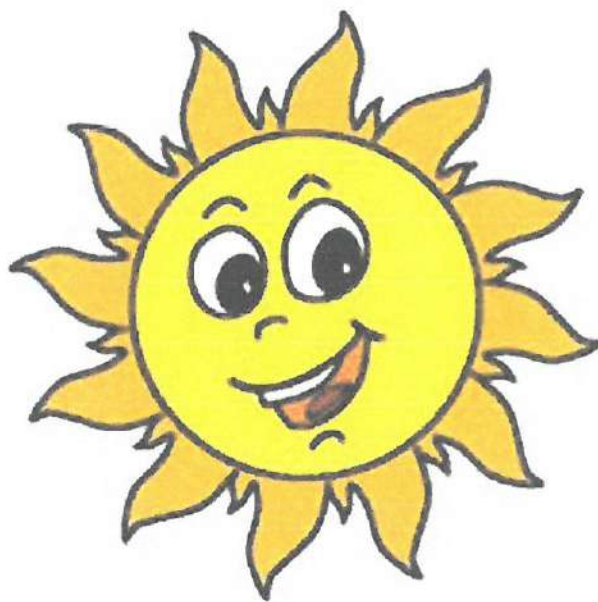

HERENCSENYI NAPSUGÁR
PEDAGÓGIAI PROGRAMJA ÓVODA

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ	4.old.
I. 1. Törvényi háttér	
I. 2. Az óvoda adatai	
I. 3. Az óvoda bemutatása	
I. 4. Óvodánk hitvallása	
I. 5. Óvodánk nevelésfilozófiája	
II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	10.old.
II. 1. Gyermekkép	
II. 2. Óvodakép	
II. 2.1. Nevelési célunk	
II. 2. 2. Pedagógiai elveink	
III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	14.old.
III.1. Az egészséges életmód alakítása	
III.1.1. Egészséges környezet	
III.1.2. Táplálkozás	
III.1.3. Testápolás	
III.1.4. Öltözködés	
III.1.5. Levegőzés	
III.1.6. Pihenés, alvás	
III.2. Az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása	
III.2.1. Befogadás	
III.2.2. A hagyományőrzést szolgáló feladatok	
III.2.3. Óvodai ünnepnapok	
III.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósulása	
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	31.old.
IV.1. Személyi feltételek	
IV.2. Tárgyi feltételek	
IV.3. Az óvodai élet megszervezése	
IV.3.1. Hetirend	
IV.3.2. Napirend	
IV.4. Az óvoda kapcsolatai	
IV.4.1. Az óvoda és a Fenntartó kapcsolata	
IV.4.2. Az óvoda és a család kapcsolata	
IV.4.3. Kapcsolat a társintézményekkel	
IV.4.4. Kapcsolat az iskolával	
IV.4.5. Óvoda és külhoni magyar óvoda kapcsolata	
IV.4.6. Kapcsolat a közművelődési intézményekkel	
IV.4.7. Kapcsolat az egészségügyi intézményekkel	
IV.4.8. Kapcsolat a közoktatás-irányítás, és a szakmai szolgáltató szervezetekkel	
IV.4.9. További szakmai kapcsolatok	

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	41. old.
V.1. A játék	
V.2. Verselés, mesélés	
V.3. Ének, zene, népi játék, tánc	
V.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	
V.5. Mindennapos mozgás	
V.6. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés	
V.6.1. Környezetvédelem	
V.7. Munka jellegű tevékenységek	
V.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	
VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	64. old.
VI.1. Testi (biológiai, szomatikus) érettség	
VI.2. Lelki (pszichés) működések érettsége	
VI.3. Szociális érettség	
VII. GYERMEKVÉDELMI FELADATOK.....	66. old.
VIII. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSE	70. old.
VIII. 1. Az integráció folyamán megvalósítandó nevelési feladataink	
VIII.2. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek az óvodai nevelésben	
VIII.3. Hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek az óvodában	
VIII.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése	
VIII.5. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség (BTMN)	
VIII.6. Tehetséges gyermek az óvodában	
IX. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS	95. old.
X. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK	109. old.
XI. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	110. old.
XII. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	111. old.
XIII. MELLÉKLETEK.....	112. old.

I.BEVEZETÉS

I.1. TÖRVÉNYI HÁTTÉR

- Magyarország Alaptörvénye
- Alapító okirat
- 2011 évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012.(VIII.28.) Korm.rend. a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 1997. évi XXXI. törvény a Gyermkek védelméről és gyámügyi igazgatásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm.rendelet az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról
- 32/2012.(X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- 326/2013.(VIII.30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- 15/2013. (X.8.) EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet Jegyzék a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről és módosításai
- 363/2012. (XII.17.) Kormány rendelet 1. melléklet III. cím Az óvodában a magas telítettség-tartalmú ételek fogyasztása csökkentésének teendői
- 419/2024.(XII.23.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről
- 77/2025. (IV.15.) Korm. rendelet
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- 401/2023. (VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvényvégrehajtásáról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

I.2. AZ ÓVODA ADATAI

Az költségvetési szerv

Neve: Herencsényi Napsugár Óvoda
Székhelye: 2677 Herencsény Béke út 2.
Telefon/fax : 35 – 357- 153
Igazgatója: Jusztin Eleonóra
Alapításának dátuma: 2013. január 1.
Irányító szervének megnevezése: Herencsény Község Önkormányzata Képviselő-testülete
székhelye:: 2677 Herencsény Kossuth út 76.

A költségvetési szerv közfeladata:

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.§ (1) bekezdés 6. pontja, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 8.§-a szerinti óvodai ellátás.

Főtevékenységének államháztartási szakágazati besorolása:

	szakágazat száma	szakágazat megnevezése
1	851020	Óvodai nevelés

Alaptevékenységének kormányzati funkció szerinti megjelölése:

	kormányzati funkciósám	kormányzati funkció megnevezése
1	091110	Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai
2	091120	Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének, ellátásának szakmai feladatai
3	091140	Óvodai nevelés, ellátás működtetési feladatai
4	096015	Gyermekétkeztetés köznevelési intézményben

Engedélyezett férőhely: **25 fő**
Az óvoda nyitvatartási ideje: **7.00 – 16.00-ig**
Törzskönyvi azonosító szám: **809056**
OM azonosító: **202220**

I.3. AZ ÓVODA BEMUTATÁSA

Óvodánk egy 650 lakosú kis faluban, önkormányzati fenntartásban lévő egycsoportos óvoda. Herencsény település "Palóc ország" szívében, a Cserhát gyönyörű hegyei között helyezkedik el. Meseszép természeti környezetben, élő palóc hagyományokkal rendelkező kis közösség. A falura az előregedés jellemző, a fiatalok a jobb megélhetés érdekében elköltöznék a közeli Balassagyarmatra, ill. a fővárosba Budapestre.

Az itt élő idősebb lakók, a mai napig népviseletben járnak, a falu életében jelentős helyet foglal el a vallási ünnepek köré épült hagyományok tisztelete és ápolása.

Az óvodánk mellett lakott a sajnos már nem élő palóc mesemondó nénink, aki a népművészet mestere címet is sok éven keresztül viselhette.

Az írásos dokumentumok alapján a településen már az 1950-es évektől működött óvodai nevelés.

Hosszú évtizedeken keresztül a Cserhátsurányi Körzeti Általános Iskola intézményeként, majd 2013. január 1.-től az a helyi önkormányzat fenntartásába kerülve, Herencsényi Napsugár Óvodaként működünk tovább.

Óvodánk épülete egy régi, az 1950-es években épült, de az utóbbi 10 évben folyamatos felújítás alatt átesett épület. Büszkék vagyunk óvodánk arculatára, mely meghatározza a külső szemlélők megítélését rólunk.

Épületünk jelenleg, 1 vegyes csoportban, 25 fő gyermek számára biztosít férőhelyet.

Tágas csoportszobával, egy gyermekétkezővel, gyermeköltözővel, felújított gyermekmosdóval, felnőtt mosdóval, egy tornateremmel és egy tálaló konyhával rendelkezünk.

Nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy berendezési tárgyaink természetes anyagokból, esztétikus színekből tevődjenek össze. A csoportszoba díszítése ne zsúfoltságot, káoszt tükrözzön, hanem harmonikus, nyugodt, érzelmi biztonságot nyújtó hangulatot árásson.

A gyermekek játéktevékenységét sokféle eszköz biztosítja.

A gazdag mozgásfejlesztő eszközökkel felszerelt új tornaszoba lehetőséget nyújt a változatos mozgásfejlesztésre, a mozgás adta örömet sokoldalúan használhatják ki gyermekeink.

Eszközeinkkel megvalósulhat a sokoldalú fejlesztés, de az egyéni igények megvalósítására is mód nyílik.

Zene megismerésére hangszerkészletek állnak a gyermekek rendelkezésére és az így eltöltött idő kiváló lehetőségeket ad zenei képességeik fejlesztésére, zenei ízlésük formálására, zenei élmények megélésére.

Óvodánk egy tágas udvarral rendelkezik, melyben van hely a napos és 2 db 50 éves fa árnyat adó hűsével rendelkező résznek is.

Az EU-s szabványoknak megfelelő udvari játékaink szépek, esztétikusak.

Szervezetünk három főből áll, óvodavezető, beosztott óvónő, dajka

Gyermekek szociokulturális háttere

Az óvodánkat választó családok összetételéből adódóan gyermekeink értelmi, érzelmi szociális szintje igen eltérő. Vannak polgári értékeket képviselő értelmiségi és vállalkozó családok, de súlyos szociális hátránnyal küzdő családok is. Fontosnak tartjuk a szülői házzal való szoros, rendszeres kapcsolattartást, az együttnevelést és együttműködést a gyermekek érdekében.

A szomszéd településről is érkeznek hozzánk gyermekek. Örömmel tapasztaljuk, hogy szívesen hozzák a családok gyermekeiket óvodánkba, hiába van messzebb az intézményünk, de mégis meleg, családias, szeretetteljes légkört sugároz.

I.4. ÓVODÁNK HITVALLÁSA

Intézményünk a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője.

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, a mi feladatunk az, hogy minden gyermek számára egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelést biztosítsunk. Az egyéni bánásmód elvét alkalmazva csökkentjük a meglévő hátrányokat, nem adunk helyet semmiféle előítéletnek.

Valljuk, hogy minden gyermek egyedi, egyszeri és megismételhetetlen, ezért gyermekeink személyiségfejlődését, egyéni képességeik kibontakoztatását spontán és szervezett élethelyzetek megteremtésével segítjük elő. Szeretnénk, hogy az óvodáskor végére minden gyermekünk iskolára alkalmassá váljon és saját maga képességeihez mérten a legmagasabb szintre fejlődjön. Miközben gyermekeink kíváncsiságára, érdeklődésére, nyitottságára építve gazdagítjuk, bővítjük ismereteiket, olyan képességeket alapozunk meg, melyek az egész életen át tartó tanulásra hatással vannak.

Óvodánk saját Pedagógiai Programja alapján dolgozik, melyben nagy hangsúlyt fektetünk a helyi néphagyományok ápolására, a környezettudatos magatartás kialakítására.

Fontos számunkra a már kialakult hagyományaink ápolása, ünnepeinket magas színvonalú műsorokkal ékesítjük. A Önkormányzat által szervezett hagyományőrző rendezvényeknek aktív tagjai vagyunk. Büszkék vagyunk a már évek óta kialakult értékeinkre, ezeket folyamatosan ápoljuk.

Az egycsoportos óvoda adta előnyöket igyekszünk a lehető legjobban kihasználni. Erősségeink közé sorolható, hogy maximálisan tudunk figyelni egy-egy gyermekre. Megfelelő helyet,

időt, körülményeket tudunk teremteni a differenciált képességfejlesztésre. Alkalmazkodni tudunk igényeikhez, képességeik, készségeik szintjéhez. Minden gyermekre jut elegendő idő akár fejlesztésre, tehetséggondozás, akár a szabad együttjátszás területén.

Mint nevelési intézmény ellátjuk az óvó-védő, szociális, nevelő-fejlesztő feladatokat. Arra törekszünk, hogy gyermekeink rendelkezzenek megfelelő kompetenciával - önismerettel, önértékelő képességgel, tudjanak önállóan gondolkodni, testi-lelki-szellemi fejlettségük megfelelően az óvodáskor végére elérendő szintnek.

Kiemelten kezeljük a gyermekek saját egészségükhöz és a természeti környezethez való viszonyának pozitív alakítását.

Lehetőséget biztosítunk, hogy gyermeki kíváncsiságukat, megismerési vágyukat, sokoldalú érdeklődésüket kiéljék. Kiemelt szerepe van a nevelőmunkában a játéknak, melyet a készség, képességfejlesztés leghatékonyabb módjának tartunk. Biztosított a játékba integrált önkéntes és cselekvéses tanulás, melyben a gyermekek képességeinek fejlesztése egyénre szabottan, differenciáltan történik. Ebből következően, napi játékszükségletüket kielégítve, előtérbe helyezzük a játék semmi mással nem helyettesíthető szerepét, funkcióját.

Valljuk, hogy a gyermek, érdeklődő, befogadni akaró, az önmegvalósítás szándékával rendelkező lény. Amennyiben nem vesszük el a kedvét és élünk életkori sajátosságaival, jó esélyünk van rá, hogy mindent megtanuljon, amire szüksége lehet.

A gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak megfelelő alternatívákat, tevékenységeket, cselekvés általi tanulási lehetőségeket kínálunk, így lesznek képesek, a csoportban való együttműködésre, a kooperatív, egymástól való tanulásra. A megszerzett tudást a gyakorlatban alkalmazni tudják. Képesek az ismeretek önálló felkutatására.

Építünk az óvodáskorú gyermekek sajátos tevékenységeire, mint játék, mozgás, munka, verselés, mesélés, rajzolás, festés, mintázás, kézimunkázás, ének - zene, természet- és állatok gondozása, védelme.

Egy jól összeszokott közösség a miénk, rendkívül jó a kapcsolatunk a Szülőkkel, a Fenntartóval, a körzetünkbe tartozó Általános Iskolával, Védőnői, Gyermekjóléti Szolgálat, a Pedagógiai Szolgálat, a balassagyarmati Művelődési központtal.

I.5. ÓVODÁNK NEVELÉSFILÓZÓFIÁJA

Nevelésfilozófiánkat meghatározza az a szemlélet, hogy a gyermek nevelése a család joga és kötelessége, melyben az óvoda sajátos eszközeivel kiegészítő szerepet tölt be. Óvodai nevelésünk a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira támaszkodik.

Tiszteletben tartjuk a gyermekeket, megillető jogokat. A gyermeki személyiség kibontakoztatására, a testi, lelki, szociális szükségletek kielégítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést az óvodai neveléshez.

Pedagógiai hitvallásunkban a fejlődés alapja a féltő, óvó, gondoskodó szeretet, stabil biztonság, differenciált, személyre szóló bánásmód.

Az óvodás gyermek alapvető tevékenysége a játék, élményeit, tapasztalatait ezen keresztül éli meg, általa fejlődnek képességei, bővülnek ismeretei.

Az óvodában komplex nevelés folyik, építünk a gyermeki aktivitásra, kíváncsiságra, kreativitásra.

A társadalmi együttélés normáinak alapjait rakjuk le, sokszínű együttes tevékenységekkel, és követhető viselkedésmintákkal.

Szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelmekben, gazdag környezetben az egyéni érdeklődésre alapozva támogatjuk a gyermekek fejlődését.

Arra törekszünk, hogy a gyermekek egyéni készségei, képességei kibontakozhassanak, érzelmileg, erkölcsileg és értelmileg gazdagodjanak.

A sokféleség gazdagítja a közösséget, az inkluzív-, az integrált-, a multikulturális nevelést támogató szemléletet képviselünk.

Építünk a gyermekek nyitottságára és hozzásegítjük őket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjanak csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mind azok megbecsülésére.

Az „ünnepelni tudás” képességének alakításával szeretnénk elérni, hogy gyermekeink átérezzék az ünnepnapok „másságát”, a bensőséges összetartozás élményét.

Családias hangulatban, szerető, gondoskodó, befogadó és toleráns felnőttek jelenlétével biztosítjuk a gyermek számára személyiségük szabad kibontakozásának lehetőségét, valamint a szülői ház nevelésének folytatását, segítését.

Programszemléletünk indoklása:

A program készítése során, figyelembe vettük, hogy falun élünk, közel a természethez, azokhoz az emberekhez, akik még őrzik népünk hagyományait. Nyelvünk sokszínűségét, az ízes palóc beszédet, fellelhetjük környezetünkben, de a viseletet már csak az idős korosztály használja a mindennapokban. Sajnos, szokásaink feledőben, kismesterségeink kihalóban vannak. Pedagógusokra, szülőkre vár a feladat, hogy értékeink fennmaradhassanak.

Nevelőtestületünk évek óta foglalkozik a néphagyományok megismerésével, ápolásával. Bővítettük anyanyelvi, zenei, népi gyermekjáték ismereteinket. Arra törekszünk, hogy helyesen válasszuk ki mindazt, amit 3-7 éves korosztály befogadhat, magáénak tudhat.

Nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy az általunk összegyűjtött, palóc szavakat és kifejezéseket, melyek még használatosak, ill. ismerősek környezetünkben, a gyermekek megismerjék, értsék, esetlegesen használni tudják. Szeretnénk, ha büszkék lennének rá, hogy „palóc országban” élnek!

Tanulni és tanítani szeretnénk őseink bölcsességét, hazaszeretetét, humanizmusát, ami magába foglalja a különbözőség elfogadását, a munka becsületét, a közösségért való tenni akarást. A népi hagyományok ápolása áthatja az egész óvodai nevelésünket, jelen van a mindennapok gyakorlatában.

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

II.1. GYERMEKKÉP

A kisgyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a kisgyermeknek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak.

Az óvodás gyermek:

- érzelmek által vezérelt;
- sajátos világgéppel rendelkezik;
- érdeklődő, tevékeny, lelkes, befogadó, kreatív;
- környezete iránt nyitott, kíváncsi;

- nagy mozgásigénnyel rendelkező.

Szeretnénk olyan gyermekeket nevelni, akik szeretettel fordulnak az embertársaik, a környezetük felé, kiegyensúlyozottak, a szép iránt fogékonyak, hagyományokat ismerő és tisztelő, egészséges életet élők.

A hagyományos falusi életközösséghez hasonlító gyermekközpontú óvodát szeretnénk, amelyben az eltérő körülmények közül jött gyermekek érzelmi biztonságban, szeretetteljes – elfogadó – derűs légkörben élnek, amelynek megteremtése, szolgálata az óvoda valamennyi dolgozójának feladata.

Szeretnénk, ha gyermekeink felnőve a világra nyitott, felfedező, tapasztalataikat, ismereteiket, élményeiket aktívan feldolgozó, környezetükért tevékenyen tenni akaró, cselekvő emberré válnának.

Szeretnénk, ha önmagukat értékelnék, törekednének konfliktushelyzeteik megoldására. Biztosítjuk az inkluzív nevelést és célunk, hogy önmagukhoz képest, egyéni képességeik és fejlettségi szintjük legmagasabb fokára jussanak. Nevelőközösségünk törekszik olyan mintaként szolgálni, mely által megalapozódnak az önállóság feltételei.

II.2. ÓVODAKÉP

Az óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője. A gyermek harmadik, esetlegesen 2.5 életévétől az iskolába lépésig, biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit.

Az óvoda funkciói:

- óvó-védő
- szociális
- nevelő-személyiségfejlesztő.

Óvodánk nevelőtestülete elkötelezte magát, hogy a családdal szorosan együttműködve a természet közelségét, a vidéki élet jellegzetességeit és hagyományait segítségül hívva valósítjuk meg a gyermek személyiségének harmonikus fejlesztését. Pedagógiai szemléletünk a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira támaszkodik. Valljuk, hogy a hagyományok

révén őrizhetjük meg azt a rengeteg tudást és tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak. A **néphagyományőrzést** nem külön témaként értelmezzük, hanem az óvodai nevelés komplex részeként – beépítjük ünnepeinkbe, hétköznapijainkba.

Tudjuk, hogy legfontosabb partnerünkkel a családdal karöltve vagyunk képesek céljainkat elérni, feladatainkat megvalósítani. Törekvéseink mondhatni közösek, ezért a család nevelési elveit alapul véve, olyan kölcsönös tiszteleten, elfogadáson alapuló kapcsolatot kívánunk kialakítani, amely alapja a gyermekek fejlődésének, fejlesztésének.

Nyitottak vagyunk az együttműködésre, a segítségnyújtásra, ennek érdekében fontosnak tartjuk a kölcsönös bizalmat és tiszteletet, mely a jó kapcsolat alapja is egyben.

Gyermekeink számára törekszünk esztétikus, melegséget sugárzó, szeretetteljes, biztonságos környezetet kialakítani. Minden gyermekünket az elfogadás, a tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.

Pedagógiai programunkkal olyan értékeket szeretnénk átadni, melyben minden partnerünk jól érzi magát, ezáltal aktív részese a megvalósításnak.

Óvodánkban az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja irányelveit figyelembe véve, releváns esetben, biztosítani tudjuk, a nemzetiségi családok számára az önazonosságuk megőrzését, a nemzetiségi hagyományok átörökítését és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét. Tiszteletben tartjuk kulturális sokféleségüket.

II.2.1. NEVELÉSI CÉLUNK

Programunk az "Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja" szellemében fogalmazza meg a nevelési célokat, feladatokat.

Óvodai nevelésünk célja a (2,5)3-7(8) éves gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének, érési jellemzőinek szem előtt tartásával:

- a sokoldalú, harmonikus személyiségfejlesztés, a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges testi, lelki és szociális érettség elérésének támogatása
- a gyermekek környezettudatos szemléletének és magatartásának megalapozása
- a különleges gondozást igénylő, lassabban fejlődő, lemaradó, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, beilleszkedési, magatartási és tanulási zavarral küzdő, speciális

nevelési igényű gyermekek fejlesztése, integrált nevelése, esélyegyenlőségük biztosítása

- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésben biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Az együttműködés, elfogadás és sokoldalúság jellemzi nevelőközösségünket, mely segíti az inkluzív és differenciált nevelést, a hátrányok leküzdését és a tehetségigéretnek felfedezését.

Ahhoz, hogy a pedagógiai programunkban kitűzött céljainkat és feladatainkat megvalósítsuk hivatástudatunknak megfelelően a legmagasabb szinten biztosítani tudjuk a hozzánk járó gyermekeknek a nevelést, ennek érdekében szakmai tudásunkat folyamatosan bővítenünk kell.

II.2.2. PEDAGÓGIAI ELVEINK

- A gyermekek mindenekfelett álló érdekét képviseljük
- A gyermeki személyiség iránt tiszteletet, bizalmat, elfogadást, szeretetet és megbecsülést tanúsítunk, biztosítjuk a különleges védelmet és gondoskodást, a különbözőség elfogadását
- A gyermeket a béke, az emberi méltóság, a türelmesség, a szabadság, az egyenlőség, a szolidaritás szellemében neveljük
- A hátrányos megkülönböztetés minden formáját elutasítjuk
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseket a gyermek személyiségéhez igazítjuk
- Elkötelezettséget, igényességet, kulturált stílust képviselünk és várunk el minden munkatársunktól
- Korrekt, partneri együttműködésre törekszünk a szülőkkel, a nevelésben résztvevőkkel.

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

1. Az egészséges életmódra nevelés szokásainak kialakítása
2. Az érzelmi, erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása
3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása tevékenységekbe ágyazva.

Speciális feladatunk:

A gyermek harmonikus fejlesztése a néphagyomány-ápolás, a természetóvás gazdag eszköz-rendszerével.

A gyermekben a hagyományok és a természet iránti fogékonyság megalapozása.

A néphagyomány-ápolás és a természetszeretet átörökítése a gyermek érzelmein át, a családok aktív együttműködésével.

Gyermekek központú óvodai nevelésünk során

Gondoskodunk:

- az egészséges fejlődéshez és fejlesztéshez szükséges tárgyi és személyi környezetről
- a gyermeki szükségletek kielégítéséről
- az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor specifikus alakításáról
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető **szabad játék** ról
- az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmak közvetítéséről, a kompetenciák kialakításáról.

III. 1. AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD ALAKÍTÁSA

Magába foglalja a gyermek

- a szomatikus és a testi fejlődést
- a mentális
- és a szociális nevelés elősegítését.

Célunk

- kiegyensúlyozott, egészséges gyermekek nevelése
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegség-megelőzés és az egészségmegőrzés, szokásainak alakítása, belső igénnyé fejlesztése
- távlati célunk, hogy felnőtt életükben váljanak képessé egészséges, harmonikus életvitel kialakítására, életmódjukra vonatkozóan helyes döntések meghozatalára, konfliktusaik, problémáik megfelelő kezelésére.

Feladatunk

- a gyermekek szükségleteinek kielégítése, egészségük, testi, lelki, mentálhigiéniai és szociális fejlődésük elősegítése
- az egészséges életvitel igényének kialakítása, fejlesztése, az egészséges életmód biztosítása
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezet-tudatos magatartás megalapozása
- a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése
- rendszeres, játékos tevékenységek szervezésével az egészségmegőrzés, az egészségvédelem biztosítása, a gyermekek életkori és egyéni adottságaihoz igazodó optimális edzettség elérése
- a speciális igényű gyerekek korrekciós testi, lelki nevelési feladatainak ellátása, a fejlődéshez szükséges feltételek megteremtése (speciális szakemberekkel, a szülőkkel együttműködve)
- balesetek megelőzésére, a környezeti veszélyek felismerésére történő nevelés (képeségek kialakítása, pl. esés, testi épség védelmére szoktatás).
- a gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettség-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek

Gyermekek igényeinek, a családból hozott szokásainak ismerete a nevelésünk alapját képezi. Erősítjük, alakítjuk azokat a pozitív beállítódásokat, magatartásformákat, szokásokat, amelyek a kisgyermek egészségügyi állapotát javítják.

A feltételekhez alakított napi- és hetirend, a biztonságot és rendszert nyújtó életritmus kereteinek alakítása a gyermekek egészséges fejlődését szolgálja.

Megismertetjük és gyakoroltatjuk az egészségvédő szokásokat, különös tekintettel a személyi higiénés szokásokra, ennek eredményeként képessé váljanak szükségleteik önálló kielégítésére.

III.1.1. EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET

Célunk: az otthonosság, komfortosság kialakításával a testi – lelki harmónia megteremtése.

Feladataink:

- esztétikai hatásban gazdag élettér kialakítása, karbantartása;
- anyagok, tárgyak újrahasznosítása;
- környezetvédelmi szokások kialakítása;
- környezeti higiénia igényének kialakítása;
- felszerelés, bútorzat állandó tisztántartása;
- rendszeres, alapos takarítás;
- balesetveszély megelőzése;

Feltételek megléte

Az óvodai környezet feltételei jelentősen befolyásolják az egészségre nevelés hatékonyságát. Óvodánk bútorzata, helyiségei, felszerelése az óvodáskorra méretezettek. A csoportban elegendő hely és jó minőségű többnyire, természetes alapanyagú felszerelés áll a gyermekek rendelkezésére.

III.1.2. TÁPLÁLKOZÁS

Célunk: az egészséges táplálkozáshoz szükséges feltételek megteremtése.

Feladataink:

- kulturált étkezés, viselkedés kialakítása, illemszabályok elsajátíttatása;
- ízlésformálás /terítés, étkezés/;
- a gyermek étkezési szokásainak, kedvelt ételeinek, érzékenységének, esetleges undorának ismerete;
- megfelelő idő biztosítása az étkezéshez;
- szükség szerint különleges étkezés biztosítása, körütekintő megszervezése; étkezésben jelentkező különbözőség elfogadtatása a társakkal;
- a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só-és telítettzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése;
- folyadékpótláshoz szükséges eszközök biztosítása.

Feltételek megléte

A háromszori étkezéshez az ételt készen kapjuk. A HACCP alapján biztosítjuk az élelmezésügyi előírások betartatását.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- étkezés közben kulturáltan viselkednek;
- igénylik az asztal esztétikus rendjét;
- helyesen fogják és használják az evőeszközöket;
- természetes testtartással ülnek;

III.1.3. TESTÁPOLÁS

Célunk: a gyermekek egészségének védelme, rendszeres, szükség szerinti tisztálkodás, tisztaságigény kialakítása.

Feladataink:

- a gyermekek készítése szükségleteik, kívánságaik jelzésére, kifejezésére;
- esztétikus, ápoltság külső igényének kialakítása;

- tisztaságigény kialakítása;
- intimitás biztosítása (függönnyel eltakart WC);
- a családok meggyőzése a mindennapos tisztálkodás és az otthoni fogápolás fontosságáról.

Feltételek megléte

A mosdóhelyiségekben jelekkel ellátott tisztálkodási és fogápolási eszközök állnak rendelkezésre. Megfelelő magasságban elhelyezett tükrök segítségével kontrollálhatják a gyermekek jól ápoltágukat.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- önállóan tisztálkodnak, fésülködnek;
- vigyáznak a mosdóhelyiség rendjére, tisztaságára;
- tisztálkodási eszközeiket rendezetten tartják a helyén;
- igényük az rendszeres testápolás.

III.1.4. ÖLTÖZKÖDÉS

Célunk: az öltözködés műveleteinek, sorrendjének elsajátíttatása időjárás elleni védelem, ízlés, önállóság fejlesztése.

Feladataink:

- Megfelelő időkeret biztosítása az öltözködés gyakorlásához, mozdulatok, fogások elsajátításához;
- rendezett, esztétikus külső igényének kialakítása;
- időjárás és öltözködés ok-okozati összefüggéseinek megláttatása, belsővé válásának segítése;
- családok meggyőzése (naponta tiszta fehérnemű, célszerű a tiszta gyermeki önállósággal, óvodai élettel összhangban levő öltözet).

Feltételek megléte

A gyermekeknek saját jellel ellátott polca, jellel ellátott zárt ruhazsákja, cipőtárolója van.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- önállóan, megfelelő sorrendben öltözködnek, vetkőznek;
- ruhájukat összehajtogatva teszik a helyére;
- cipőjüket önállóan bekötik;
- ha fáznak, ha melegük van, segítenek magukon;
- észreveszik és javítják rendezetlen öltözködésüket.

III.1.5. LEVEGŐZÉS

Célunk: a szabadban tartózkodás igényének felkeltése, szabad mozgás feltételeinek megteremtése, a gyermekek edzése, ezzel a betegségek megelőzése.

Feladataink:

- szabad mozgás biztosítása a gyermekek számára;
- választható mozgásos játékok szervezése;
- megfelelő mennyiségű és minőségű homokozó játék és sporteszköz biztosítása;
- télen szánkózás, csúszkálás megszervezése;

Feltételek megléte

Az óvoda udvara biztosítja a szabad mozgás, változatos tevékenységek lehetőségét. Sok a zöld terület, napfény és árnyék egyaránt biztosított a szabadban való tartózkodásra.

III.1.6. PIHENÉS, ALVÁS

Célunk: a szervezet nyugalmi állapotba hozatalával az egészséges testi és lelki fejlődés elősegítése a gyermekek szükségleteinek figyelembevételével.

Feladataink:

- kellemes, nyugodt légkör biztosítása;
- fényszűrés, pihenés alatti levegőcsere;
- a pihenés nyugalmanak megteremtése mesével, zenével;
- alvási szokások tiszteletben tartása;
- a szülők figyelmének felhívása a szükségletekből fakadó napi alvásigényre.

Feltételek megléte

A gyermekeknek jellel ellátott ágyneműjük és óvodai fektetőjük van. Az ágyakat napközben ágytartón tároljuk.

III. 1 7. ÉLETVEZETÉSI KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE

- olyan életvezetési készségek fejlesztése, amelyek szükségesek a problémamegoldáshoz, a rugalmas alkalmazkodó képességhez, a nehézségek leküzdéséhez, a mérlegelő gondolkodáshoz, a hatékony kommunikációhoz. Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához.

III.2. AZ ÉRZELMI ÉS ERKÖLCSI NEVELÉS ÉS A SZOCIALIZÁCIÓ BIZTOSÍTÁSA

Az érzelmek irányítják a kisgyermek szinte minden megnyilvánulását, ezért arra törekszünk, hogy a gyermekeket óvodánkban érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, szeretetteljes légkör vegye körül.

Az óvodás gyermekben igen erős az érzelmi kötődés személyekhez, tárgyakhoz, helyzetekhez. Az óvodapedagógus, mint modell, alapjaiban érinti érzelmeit. A köztünk és a gyermekek között létrejött érzelmi kötődés a csoport egészére gyakorolt befolyás leghatékonyabb eszköze. Érzelmi kapcsolat szükséges ahhoz is, hogy elvárásainkat megértse, befogadja. Fontos az érzelmek dominanciája, a kudarcok feldolgozása, a félelmek és szorongások feloldása: óvodapedagógus-gyermek, gyermek-gyermek, gyermek-dajka között.

A társadalmi és egyéni értékek alakulása a nevelés folyamatában szokástól szokásig vezet: az érzelmeken, az akarat cselekvéseken át az értékes erkölcsi szokásokhoz, normákhoz. A gyermek így megtanul igazodni a változó világhoz, képessé válik az „új” szeretetére, a feladatok, döntések megfogalmazására, elfogadására.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.

Célunk:

- szeretettel teli, derűs, otthonos légkör megteremtése, melyben a gyermekeknek élmény együtt lenni, tevékenykedni;
- közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás alakítása – mások megbecsülése,
- hagyományok tisztelete, erkölcsi értékek közvetítése;
- érzelmi hatások segítségével a természet és az ember által létrehozott környezet megismerésére, környezettudatos magatartásra az emberi munka, alkotások megbecsülésére, hagyományok ápolására nevelés;
- a családi nevelést kiegészítve, helyes viszony kialakítása önmagával és az őt körbevevő szűkebb és tágabb társadalmi és természeti környezettel, amely nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja;
- szívesen kommunikáló, környezetében jól eligazodó, érzelmekben gazdag, segítőkész gyermekek nevelése, akik képesek a konfliktusok önálló kezelésére, a különbözőség elfogadására;
- az önérvényesítő, énes magatartástól a kezdeményező, kooperatív viselkedésig eljutó gyermekek nevelése,

Feladataink:

- már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások biztosítása
- a gyermek erkölcsi és akarat tulajdonságainak sokoldalú fejlődése érdekében (az óvodai élet komplex szervezésével) a szokás és normarendszer megalapozásának elősegítése
- a közösen átélt pozitív érzelmekre és élményekre épülő, szeretetteljes, biztonságot sugárzó légkör megteremtése
- az együttjátszás, az együttműködés és együttdolgozás során a különböző szituációkban megjelenő viselkedési szokások folyamatos alakítása, gyakoroltatása
- a gyermekekben a szociális érzékenység és az én tudat kialakulásának segítése, valamint önkifejező és önérvényesítő törekvéseik támogatása
- lehetőség teremtése a gyermekek természetes társas szükségleteinek kielégítéséhez
- a különbözőségek elfogadására, tiszteletére nevelés megvalósítása modell értékű, elfogadó, támaszt nyújtó óvónői magatartással
- a különböző szociokulturális helyzetű családokból érkező gyermekek fejlődésének, a változásoknak figyelemmel kísérése
- az átlagostól – pozitív vagy negatív irányban – eltérő képességű, illetve eltérő személyiségvonásokkal rendelkező gyerekek szocializálódásának segítése (ha szükséges megfelelő szakember bevonásával)
- az interperszonális kapcsolatok (óvodapedagógus – gyermek, gyermek – dajka, gyermek – gyermek) kialakulásában a pozitív attitűd elősegítése
- a felnőttekkel, társakkal való kapcsolatfelvétel igényének, a pozitív felnőtt- és társas kapcsolatok alakulásának erősítése
- a társakért, a csoportért érzett felelősségtudat kialakítása
- a gyermekek szemléletének alakítása, hogy képessé váljanak a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jó és szép, valamint a veszélyek felismerésre is
- nemzeti ünnepekhez való pozitív viszony alakítása

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- szeretet óvodába járni;
- ismeri a viselkedés alapvető szabályait, viselkedését szándékosan képes irányítani;
- szokásokat, szabályokat elfogadja, betartja;
- feladattudata megfelelő, feladattartása kialakult;

- feladatvégzésben motivált és jó megoldásra törekszik;
- rendelkezik megfelelő önbizalommal;
- kudarcűrő képessége kialakul;
- képes a másság elfogadására;
- tisztelettudóan viselkedik a felnőttekkel, vigyáz saját és mások munkájának eredményeire;
- képes kívánságait elhalasztani, módosítani, ha erre szükség van;
- konfliktus-helyzetekben képes társaival megoldást találni;
- figyelmesen meghallgatja a felnőttek és társai mondanivalóját, kérését;
- ki tudja mutatni és képes közölni érzelmeit az adott helyzetben az óvodai szabályoknak megfelelően.
- nyugodt, kiegyensúlyozott, harmonikus viselkedés jellemzi, nyitott és érzékeny a pozitív dolgok befogadására
- képes felmérni a saját helyzetét a társai között, elfogadja mások kezdeményezését (esetenként a saját akaratát is képes alárendelni, késleltetni igényeinek teljesítését)
- ismeri és alkalmazza a csoport szokás- és szabályrendszerét, ezért képes az önálló helyzetmegoldásra, a konfliktusos helyzet megoldására viszonylag önállóan, szükség szerint a felnőtt segítségét kérve
- igényli a közös tevékenységekben való részvételt
- érti és alkalmazza az egyszerű metakommunikatív jelzéseket
- elfogadja és megérti a sajátjától eltérő tulajdonságokkal bíró társak jelenlétét
- viselkedésében fellelhetőek az önfegyelem és udvariasság jelei
- észreveszi és segíti rászoruló társait
- ismeri és alkalmazza a kulturált udvariassági szokásokat a felnőttekkel és társaival.

III.2.1. BEFOGADÁS

A gyermek óvodai beilleszkedésének elősegítse nagyfokú tapintatot, türelmet igénylő feladat.

Lehetővé tesszük, hogy a gyermekek behozhassák kedvenc tárgyaikat, amik a megnyugtatósukhoz szükséges.

Lehetőséget biztosítunk a folyamatos, a fokozatos és anyás (apás, mamás) beszoktatásra.

Célunk:

- A gyermeki és szülői bizalom megszerzése, az érzelmi biztonság feltételeinek megalkotása, hogy a gyermek az anyától, a családtól való elszakadást zökkenőmentesen élje meg, s a szülő érezze, hogy a gyermeke a legjobb kezekben van.

Feladataink:

- a bizalom elnyerése az új környezet és személyek iránt, nyugalmas, szeretetteljes,
- elfogadó légkör teremtése pozitív hozzáállásunkkal;
- ismétlődő tevékenységek szervezése a biztonságérzet kialakulásához;
- tárgyi feltételek megteremtése, meglepetés készítése az új gyermekeknek;
- együttműködő kapcsolat kialakítása a szülőkkel, egyértelmű kommunikációval, hogy támaszt és segítő társat találjanak bennünk gyermekeik neveléséhez.

III.2.2. A HAGYOMÁNYŐRZÉST SZOLGÁLÓ FELADATOK

A népi hagyományok gazdag tárházából a gyerekek korának megfelelő, számukra örömteli ingereket, élményeket adó és cselekvésre készítő elemek kiválogatása, és azoknak a nevelés folyamatába illesztése kulcsfontosságú feladat. A mindennapok népszokásőrző tevékenységei közül a programban azok kapnak helyet, amelyek a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést, a felnőttek és gyermektársak megbecsülését állítják előtérbe.

A népi kultúra szellemi, tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket fokozó alkotások kiválogatása, és ezeknek a programba fűzése képez fontos feladatot.

A jeles napok közül azok kerülnek a programba, amelyek eddig is jelen voltak és vannak az óvodai nevelésben (karácsony, farsang, húsvét, stb.), csak itt új tartalommal bővülnek ki, továbbá azok, amelyek a hétköznapi népszokásőrző tevékenységeit visszatérő jelképekkel, cselekvésekkel ünnepivé emelik.

A program a sajátos tartalom- és eszköz-rendszerével az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő személyiségfejlesztő funkcióját szolgálja, felvállalva a népi kultúra átörökítését.

III.2.3. ÓVODAI ÜNNEPNAPOK

A program tartalmából fakad, hogy a néphagyományörzés erősíti az óvodai élet hagyományait és a népszokásörző és a természetóvó jeles napokkal gazdagítja azt. Egy-egy eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenykedés a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorol.

A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei:

Óvodánkban hagyománya van a **gyerekek születésnapjához** köszöntésének, számukra ez várvavárt esemény. A gyermek központba kerül, társai ráfigyelnek, vele törődnek, őt “ünneplik”. A szülőkkel közösen elfogadott köszöntési mód, a vidám ünneplés az érzelmi szükségletek kielégítését szolgálja.

A gyerekek számára fontos ünnep az **Édesanyák ünnepnapja**. Az anya köszöntésére a gyerekek érzelmmel teli aktivitással készül. Az óvónő az érzelmi kötődés mélyítését szorgalmazza, az ajándék-készítés segítségével és nem a szereplésre koncentrál. Az ünnepnap akkor teljeseedik ki a gyerek számára, ha bensőséges, az “anya ölében ülés”, a közös cirógató játék által újraéli az anyából sugárzó biztonságot. Az óvodában megjelenő felnőttek világához kapcsolódó ünnepek a gyerekekben érzelmi benyomásokat keltenek. Az ünnep értelmét később szerzett ismeretek világítják meg.

A **március 15-e vonulás, zászlós játéka**, a közös énekléssel, huszárkapitány választással főleg a fiúkban hagynak mély élményeket. A szocializálódás folyamatában fontos a nemijegyek erősítése külsőségekben, tevékenységekben.

A mindennapokhoz kapcsolódó hagyományörző életmód szokásörző napjai:

Az évről-évre visszatérő, az időjárás változásaiból fakadó tevékenységek a családoknál illetve a családokkal együtt történő **szüretelések**, tavaszi “**határjáró**” stb. ünnepnapokká válnak a csoport életében. A közös élmények a gyerekek szociális kapcsolatrendszerét bővítik, erősítik. A “barátom”, az “anyukám”, az “apukám”, és az “óvó néni”, “akik mind engem szeretnek”, ez az érzéstöbblet a közösen megélt élményekkel a gyermek magabiztosságát növelik. Tanulja a helyét a kortárs csoportban és a családban.

Jeles napok, ünnepnapok:

- a népszokásörző jeles napok,
- a természetóvó jeles napok.

A népszokásörző jeles napok cselekményeit meghatározott rituálék szabályozzák. Nagyon fontos, az óvónő ebből mennyit vesz át, amivel a gyermek érzelmein át a közösséghez tartozás élettérzését kívánja alapozni.

Ebben a folyamatban a lényeg: mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illik készülni. Az újra átélés vágya motivál, cselekvésre késztet, a nagyobbak már a készülődés során felidéznek emlékeiket, tudják mire készülnek, várnak. A kisebbek megérik növekedésük távlatát: "ha nagy leszek én is". Erősödik a nagyobb társak tisztelete a kisebbek megerősítése.

Az évről évre visszatérő hagyományok biztonságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyerekek életében, erősödik a valahova tartozás érzése.

A természetóvó jeles napok az utóbbi években kerültek be a közgondolkodásba. A gyerek érzelmein át ismerkedik az élővilággal, a madarak, a fák, a föld számára, "társ". Természetes, a folyamatos gondozáson, törődésen túl az "ünneplésük". (Madarak, fák napja). A szocializálódást segítő nevelés személyiségfejlesztő hatása.

A szocializáció folyamatában, a gyerek teljes személyisége fejlődik. A mindennapokban az önkipróbálási vágy szükséglete, a jeles napokon a "másképp" viselkedés vágya a szociális viselkedésben a gyereket egyre magasabb szintre juttatja. A gyerekekben alapozódnak azok a készségek, amelyek további fejlesztésének feltételei. Alakul szociális beleérző képessége, kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit.

A másság elfogadási folyamatában formálódik segítő és tolerancia készsége. Az udvariassághoz, az illemhez tartozó szokásokat: a köszönés, a megszólítás, a mással való, a máshol való viselkedés, a vendégfogadás, a kulturált étkezés alapformáit stb. az együttélés során gyakorolja, képes magáévá tenni. A közös élmények, a tevékenységek állandó körforgása, a megerősítő szeretet kialakítja a gyerek biztonságérzetét.

Az óvodapedagógus feladatai a közösségi nevelés folyamatában:

- a viselkedéskultúra megalapozása
- a kultúrához kötődés erősítése, az értékek megbecsülésére nevelés
- a társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítése
- a közös szabályalkotásra, a szabályok betartására és esetleges módosítására ösztönzés
- az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztése
- a megkezdett tevékenység befejezésére ösztönzés
- ésszerű korlátok közötti szabadság biztosítása
- a példaadás, pozitív értékek megmutatása, pozitív értékelés

III. 3. AZ ANYANYELVI, AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA

Az anyanyelvi kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét, ezért valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladatunk.

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, fokozására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére figyelmet fordítunk.

Önképzéssel és közművelődési lehetőségek felhasználásával fejlesztjük az anyanyelvi kultúránkat.

Felhívjuk a szülők figyelmét a beszélgetéseknek, a beszélgetéssel kísért együttes tevékenységeknek a gyermekek értelmi és érzelmi fejlődését serkentő, a szülő – gyerek kapcsolatot erősítő hatására.

A gyermek beszédtanulását befolyásolja idegrendszere, a családi, bölcsődei és óvodai környezete. Az óvodába lépő gyermekek különböző szintű „anyanyelv-ismerettel” rendelkeznek.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek felnőtté válva tiszteljék, ápolják magyarságuk legfőbb kifejezőjét, a magyar nyelvet.

Célunk:

- Bátran és helyesen, a magyar nyelv ritmusának, hangsúlyozásának, szabályainak megfelelően beszélő, érzelmeiket, gondolataikat kifejezni tudó gyermekek nevelése, akik megfelelő hangerővel, helyesen ejtett hangokkal beszélnek.
- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyermekek természetes beszéde, kommunikációs kedve, kapcsolatteremtő beszédkésztsége fejlődik.
- A gyermek értelmi képességeinek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitásának fejlesztése.
- A gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, valamint meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve változatos tevékenységek biztosítása, amelyeken keresztül továbbiakat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.
- Olyan motivált környezet kialakítása, amelyben a gyermekek aktív cselekedtetéssel, közvetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalatszerzés lehetőségének biztosításával eljutnak a szemléletes és cselekvő gondolkodásig, fogalomalkotásig.

Feladataink:

- Olyan biztonságos, elfogadó, szeretetteljes légkör megteremtése, ahol bátran elmondhatják a gyermekek a gondolataikat.
- Nevelői tevékenységünk egészében – beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel (a javítgatás elkerülésével), a kommunikáció különböző formáinak alkalmazásával – az anyanyelvi kifejezőképesség fejlesztése.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés megvalósítása, mely során figyelmet fordítunk a gyermekek természetes beszéd és kommunikációs kedvének felkeltésére, fenntartására, megnyilvánulásaik, kérdéseik támogatására, és a válaszok megfogalmazására.
- A természet és a társadalmi környezet jelzéseinek, nonverbális közléseinek észrevetése, megismertetése.
- Kérdések feltevésével a gyermekek gondolkodásának fejlesztése, párbeszédhelyzetek kialakítása.
- Az óvodába lépéstől kezdve a gyerekek egyéni beszéd-sajátosságainak és beszédfejlődésének figyelemmel kísérése, szükség esetén szakmai kapcsolat tartása a logopédussal, fejlesztő pedagógussal.
- Türelemesen és figyelmesen hallgassák végig a beszélgetőtárs mondanivalóját, és gyakorolják a társalgási beszélgetés szabályait, ezáltal formálódik a beszédfigyelmük.

- Kommunikáció során gyakorolják az illemszabályokat, a helyes viselkedést és a társas együttlét szabályait.
- Tudatosan és tervszerűen gyűjtjük az anyanyelvi játékokat, drámajátékokat is alkalmazunk a gátlások feloldására.
- Folyamatosan bővítjük a gyermekek szókincsét, népi kifejezésekkel ismertetjük meg őket, kommunikációs kedvüket igyekszünk ösztönözni és fenntartani.
- Egyéni bánásmódot alkalmazva segítjük a nyelvileg hátrányos helyzetből érkező és a kiemelkedő nyelvi képességekkel rendelkező gyermekek fejlődését.
- Nemzetiségi és migráns gyermekek egyéni fejlesztése a magyar nyelv megismertetése terén. Az idegen nyelvű gyermekek beszédfejlődésének hangsúlyozott segítése.
- A gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben történő gyakoroltatása,
- Változatos, sokoldalú tevékenységek felkínálása - építve érdeklődésükre, kíváncsiságukra, mint életkori sajátosságra -, melyeken keresztül a gyermekek tapasztalatokat szerezhetnek a természeti és társadalmi környezetről.
- A gyermeki aktivitás fenntartása, kíváncsiságuk kielégítése.
- Olyan élethelyzetek, lehetőségek teremtése, ahol a gyerekek maguk vizsgálódhatnak, megbeszélhetik a jelenségeket, gondolkodásra, magyarázatok keresésre indulhatnak a világ felfedezése közben.
- A ránk bízott gyermek egyéni sajátosságainak, értelmi funkcióinak, mozgásfejltségének, egyéb képességeinek megismerése, személyére szóló fejlesztése.
- A gyermekek önbizalmának növelése pozitív megerősítés alkalmazásával.
- Játékba ágyazott, változatos cselekvésen alapuló tapasztalatszerzés lehetőségének megteremtése.

A családi nevelésre építünk, ezért az együttnevelés érdekében javasoljuk, hogy otthon:

- a magyar nyelv sajátosságainak megfelelően beszéljenek;
- minél többet beszélgessenek gyermekeikkel;
- érdeklődjenek a gyermekeket érintő dolgok iránt;
- ne hagyjanak megválaszolatlan kérdéseket;
- biztosítsanak közös élményeket.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- a gyermekek a kapott feladatokat megértik, önállóan teljesítik
- kialakul a szándékos figyelmük, megbízható az emlékezetük
- felismerik az elemi ok-okozati összefüggéseket, rész-egész viszonyát, tevékenységekben gyakorolják
- a jelenségeket globálisan szemlélik
- képesek a rugalmas tevékenység váltásra
- problémamegoldó gondolkodásuk kialakul
- gondolkodásuk fejlettségi szintje közelít az elvont gondolkodásig
- képesek a hibák észrevételére, javítására
- kialakul a szabálytudatuk
- a tevékenységekben eszközhasználatuk kreatív, önálló
- kialakul a felelősségtudatuk
- képesek a munkájuk eredményét előre látni
- képesek a figyelemmegosztásra
- kialakul formaállandóságuk, a részletek pontos észlelése
- alkotásaikban megjelennek az egyéni fantáziára utaló jelek
- jól tájékozódnak síkban, ügyelnek az arányosságra
- a közös élményeket megjelenítik rajzaikban, szóban is meg tudják fogalmazni azokat
- képesek változó tempójú, irányú, ritmusú mozgásra
- mozgásuk harmonikus, rendezett
- jól tájékozódnak az őket körülvevő környezetben
- a gyermekek aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket
- bátran szólalnak meg, megfogalmazzák gondolataikat, érzéseiket. Képesek folyamatos elbeszélésre, próbálkoznak a történetek logikai és időbeli sorrendjének követésével
- képesek a párbeszédre, használják a megfelelő beszédfordulatokat
- kialakul a beszédfigyelmük, kíváncsiak a felnőttek és társaik mondanivalójára
- meghallgatják a kérdéseket és válaszolnak rájuk
- a beszédhelyzetnek megfelelően, jól érthetően, megfelelő hangsúllyal, hanglejtéssel, hangerővel és sebességgel beszélnek
- beszédüket a személyiségüknek megfelelő, az aktuális helyzet által kiváltott érzelmeknek megfelelően természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik
- tisztán ejtik a hangokat.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

IV.1. SZEMÉLYI FELTÉTELEK

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll!

Az óvodában a nevelőmunka kulcs-szereplőjének az óvodapedagógust tekintjük, jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus modell, mintát jelent a gyermekek számára; személyisége az elfogadó és segítő, támogató attitűdön alapszik.

Intézményünkbe valamennyi pedagógus szakirányú főiskolai végzettséggel, rendelkezik.

Munkánkat szakképzett dajka segíti.

Óvodapedagógusaink nyitottak az önművelésre, továbbképzésekre, törekszünk módszertani, szakmai kultúránk, tudásunk fejlesztésére programunk eredményes megvalósítása érdekében. A mai kor elvárásához igazodva elmondhatjuk, hogy számítógépes alapismeretekkel minden óvodapedagógus rendelkezik. A nevelőtestület valamennyi tagja eleget tesz a továbbképzési kötelezettségének.

A fejlesztést igénylő gyermekekkel fejlesztőpedagógus, a beszédhibás gyermekekkel logopédus foglalkozik.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésére speciálisan képzett szakember közreműködését igényeljük.

Releváns esetben, a hazájukat elhagyni készülő családok gyermekeinek is lehetőséget teremtünk ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

Óvodapedagógusainkat jellemezze:

- tiszteletben tartja a gyermek személyiségét, egyéni és életkori sajátosságait;
  - azonosul az intézményi célokkal, a feladatokat megvalósítja;
  - magas szintű hivatástudat;
  - hitelesség, tapintat, tolerancia, együttműködés, empátia, segítőkészség;
  - anyanyelvi és kommunikációs magatartása modell értékű;
  - etikus magatartást „tanúsít”, titkokat megőriz;
  - kölcsönös tiszteleten alapuló kollegális kapcsolat ápolása, fenntartása;
- tiszteletben tartja, tolerálja, elfogadja kollégái és a családok különbözőségeit;

- folyamatos önképzés, továbbképzés és a megújulni tudás vágya;
- az intézményi értékeket megbecsüli és mások számára hitelesen közvetíti.
- a Kt.-ben meghatározott felsőfokú szakirányú végzettség megléte
(az óvodapedagógiára vonatkozó szakmai ismeretek, a nevelőtestület jogkörébe tartozó intézményi dokumentumok, belső szabályzatok ismerete)
- folyamatos önképzési igény
- nevelői alkalmasság, különösen: jó kapcsolatteremtő képesség, empátia, kedves nyílt személyiség, jó szervezőképesség
- pedagógusi elhivatottság, kiegyensúlyozottság, pontosság, megbízhatóság, türelem, etikus magatartás, jó humorérzék
- személyiségjegyei és külső ápoltsága szolgáljon modellül a kisgyermekek számára.

Dajkáinkat jellemezze:

- tiszteletben tartja a gyermek személyiségét, egyéni és életkori sajátosságait;
- képes azonosulni nevelési elveinkkel, céljainkkal, módszereinkkel;
- munkájával partnere és támogatója az óvodapedagógusnak, törekszik az összhangra;
- együttérző, toleráns, befogadó, együttműködő, segítőkész, tapintatos;
- törekszik a modell értékű kommunikációra;
- etikus magatartást „tanúsít”, titkokat megőriz;
- tisztességes kollegális kapcsolat ápolása, fenntartása;
- tiszteletben tartja, elfogadja, megérti a kollégák és a családok különbözőségeit;
- feladatait lelkiismeretesen, körültekintően végzi el, tiszta, higiénés, biztonságos
- környezetet teremt, biztosít;
- tájékozott legyen az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési módszereit illetően;
- az óvodapedagógus irányítása mellett a napirend és a hetirend alapján tevékenyen részt vesz a csoport életében és az óvodai programokon, rendezvényeken;
- magatartása példamutató és ezzel ő is hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez;

- rendelkeznek a dajkai munkakör betöltéséhez szükséges kompetenciákkal;
- az óvodapedagógus irányításával közreműködjön a gyermekek zavartalan és folyamatos ellátásában a helyi nevelési program szerint;
- az óvodai környezet rendjének, tisztaságának fenntartása;
- az óvoda nevelési és egészségügyi előírásainak, belső szabályzatainak ismerete;
- pontosság, megbízhatóság, türelem, segítőkészség;
- igény a saját és környezetének higiénijára.

IV. 2. TÁRGYI FELTÉTELEK

- Óvodánk rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges helyiségekkel, eszközökkel és tárgyi feltételekkel.
- Óvodánk berendezési tárgyai, felszereltsége praktikus, esztétikus.
- A csoportszobák az ott dolgozó felnőttek egyéniségét, ízlésvilágát tükrözik.
- Játékainkat az életkornak megfelelően, biztonság, tartósság, célszerűség, tudatosság alapján vásároljuk, készítjük, és helyezzük el.
- Sporteszköz- állományunk korszerű, gazdag, a sokoldalú testi fejlődést szolgálja.
- Informatikai eszközparkunkkal (számítógép, fénymásoló, internet stb.) lépést tudunk tartani a XXI. század kihívásaival.
- A szakmai munka színvonalának szinten tartása és fejlesztése érdekében kiemelt figyelmet fordítunk és keressük a lehetőségeket arra, hogy intézményünk tárgyi feltételeit folyamatosan bővítsük.
- Gazdag hangszerkészletünkkel saját nemzeti értékeink mellett más népek kultúráját, zenei módszereit is közvetíteni tudjuk a gyermekek felé.
- Udvarunk az EU-s szabványoknak megfelelő játékeszközökkel van felszerelve.

Célunk:

Helyi programunk megvalósításához a tárgyi, környezeti feltételek biztosítása.

A programunk megvalósításához szükséges tárgyi erőforrások biztosításában, beszerzésében a következő **alapelveket érvényesítjük:**

- az eszközök feleljenek meg a minőségügyi szabványnak

- a gyermekbútorok alkalmazkodjanak a gyermekek testméretéhez
- a játékeszközök beszerzésénél elsődleges szempont a minőség, a balesetmentes környezeti tényezők biztosítása.

IV. 3. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNél

- az óvoda óvodapedagógusai hagyományaikra, eddigi bevált gyakorlatukra építve választják ki a számukra megfelelő szervezeti és időkeretet a következő szempontok figyelembevételével:
- az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus és a gondozásban is résztvevő dajka ebben a folyamatban is neveli, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését.

IV. 3.1. HETIREND

A hetirend elsősorban az óvodapedagógust segíti abban, hogy nevelőmunkáját a folyamatosság, a rendszeresség, a tudatosság és a fokozatosság elve szerint végezhesse.

- a ciklusokban a tartalmi egység elvei alapján, komplex módon jelenítjük meg a tevékenységi formákat
- naponta lehetőséget teremtünk az éneklésre, vizuális tevékenységre, verselésre, mesélésre a választhatóság elve szerint
- a gyermekeknek naponta biztosítjuk a szervezett játékos mozgást az életkori és egyéni sajátosságokhoz igazítva
- heti egy alkalommal kötelező testnevelést szervezünk
- a gyermekeknek lehetőséget adunk arra, hogy a megkezdett témát, tevékenységet kedvük szerint folytathassák a nap, a hét folyamán.

IV.3.2. NAPIREND

A napirend biztosítja a gyermek gazdag, változatos tevékenységét, az aktív és passzív pihenés életkornak és egyéni szükségletének megfelelő váltakozását.

A közel azonos időpontban, rendszeresen visszatérő, ismétlődő tevékenységek érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A napirendet a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez igazítjuk, valamint figyelembe vesszük a helyi szokásokat, igényeket.

A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekek számára.

A tevékenységekre szánt időtartamot az óvoda nyitvatartási idejének megfelelően tervezzük, figyelembe véve a harmonikus arányok alakítását. A gyermekekkel történő foglalkozások, tevékenységek mindegyikét kizárólag óvodapedagógus irányítja.

A nyári időszakban az év közben már kialakított szokások és szabályok megtartásával, kötetlen formában változatos, játékos tapasztalatszerzési lehetőségeket, tevékenységeket kínálunk fel.

- a napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi, a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítását szem előtt tartjuk
- a napirend rugalmassága lehetővé teszi az előre nem tervezett események beillesztését is
- a napirendben kitüntetett helyet foglal el a gyermek legfőbb tevékenysége, alapvető szükséglete: a játék. Elsődlegességét az összefüggő játékidővel biztosítjuk a napirendben.
- a napirendet áthatja a gyermek folyamatos, testi-lelki szükségletei szerinti gondozása
- a napirendben alkalmazkodunk az évszakokhoz, hogy a természeti hatások is szolgálják a gyermek fejlődését.
- fontosnak tartjuk az élőszavas mesét, a közösségi játékelmények biztosítását.

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó, iskola-előkészítőfejlesztő pedagógiai tevékenységekben vesznek részt.

A gyermek fejlődésének nyomon követése a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek, képességek rögzítésével egészül ki a kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő, fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése érdekében.

A gyermek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltésekor nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

Célunk:

megfelelő óvodai életritmus, szokás és szabályrendszer kialakítása.

Feladataink:

- biztosítani a gyermekek gazdag, változatos tevékenységét;
- a tevékenységek szervezése oly módon, hogy a legtöbb időt játékkal töltsék a gyermekek;
- a várakozási idő minimalizálása, tartalommal való megtöltése;
- javaslatétel az óvodai és a családban kialakított napirend közelítésére;
- családi attitűd alakítása (tablet, televízió-nézés káros hatása, délutáni pihenés fontossága), a gyermekekkel töltött minőségi idő hangsúlyozása.

IV.4. AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE

Nevelőmunkánkban a gyermekek személyiségfejlődését folyamatnak tekintjük, melyben az óvodába lépést megelőző és az azt követő időszak egyaránt fontos szerepet tölt be.

Az óvodát szociális és nevelési funkciója összekapcsolja a családdal, és azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt az óvodai élet során, (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények) és az óvodai élet után, (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

Célunk:

A partnerekkel való folyamatos, korrekt együttműködés.

IV.4.1. AZ ÓVODA ÉS A FENNTARTÓ KAPCSOLATA**Célunk:**

óvodánk zökkenőmentes működésének biztosítása.

Feladataink:

- kölcsönös, korrekt információátadás;
- naprakész feladatellátás.

IV.4.2. AZ ÓVODA ÉS A CSALÁD KAPCSOLATA

Minden óvodás gyermek fejlesztésének alapja a gyermek személyiségállapotának megismerése. A személyiség fejlődésének támogatásához törekszünk a szülők, a nevelésben közreműködők nevelési szokásait, elvárásait megismerni, és az együttműködés érdekében egyeztetni nevelési céljainkat, feladatainkat.

Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, az együttműködés során érvényesíti a családközpontú intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események, ünnepek, családi hangulata kifejezi az örömteli érzelmi állapotot.

Célunk:

A családi nevelés erősítése, a család és az óvoda együttműködésének elősegítése a gyermekek összehangolt nevelése érdekében.

Az együttműködés alapelvei:

- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvoda kiegészítő, segítő szerepet tölt be
- az együttműködést jó partnerkapcsolatban valósítjuk meg
- figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait. Az együttműködés, a segítségnyújtás módját a családokhoz illesztjük
- az együttnevelésben a kezdeményező, elfogadó szerepet vállaljuk fel
- biztosítjuk a családi és az óvodai élet közötti folyamatosságot, az átmenetet
- megértő, bizalmat ébresztő magatartással kezdeményezünk kapcsolatot minden családdal
- a családdal kapcsolatos információkat diszkréten kezeljük.

Feladataink:

- az óvoda nyitottságát biztosítjuk
- a szülőket tájékoztatjuk arról, hogy a különböző szintű és tartalmú információhoz hogyan juthatnak hozzá (faliújságok, dokumentumok)
- a szülőket megismertetjük azokkal a formákkal és lehetőségekkel
  - amelyekben saját gyerekeikről

- a gyerekük csoportjáról
- az óvoda életéről, tartalmi munkájáról kaphatnak tájékoztatást

Arra törekszünk, hogy az óvodába lépéstől az óvoda befejezéséig a kapcsolattartást jellemezze

- az együttműködési készség
- a kölcsönösség
- a tisztelet
- az odafigyelés, nyitottság
- a korrekt partneri viszony
- a kapcsolattartási formákat, lehetőségeket megismertetjük a szülőkkel.

Az együttműködés formái:

- szülői értekezlet;
- fogadóóra;
- óvodai ünnepek;
- kirándulások

IV. 4. 3. KAPCSOLAT A TÁRSINTÉZMÉNYEKKEL

Óvoda-óvoda kapcsolata

Célunk: szakmai együttműködés

Feladataink:

- megbeszélések, közös esetmegbeszélések
- részvétel más intézmények szakmai rendezvényein;

IV.4. KAPCSOLAT AZ ISKOLÁVAL

Az együttműködés alapelvei:

- zavartalan átmenetre törekszünk
- a kölcsönös nyitottságot szorgalmazzuk
- az együttműködésben hangsúlyt fektetünk a kölcsönös bizalomra.

Az együttműködés formái:

- lehetőséget teremtünk a betekintésre az iskolák számára az óvodai életbe, helyi programunkba
- lehetőséget teremtünk a leendő tanítók számára nagycsoportos óvodásaink megismerésére, s hogy a gyerekek még óvodai környezetükben ismerkedhessenek a tanítókkal
- lehetővé tesszük az iskolák számára a bemutatkozást, a szülőknek készített szóróanyag közzétételére lehetőséget biztosítunk
- megszervezzük az iskolába lépés évében óvodásaink számára az iskolai tanóra látogatást
- szülői értekezlet szervezése tanköteles korú gyermekek szüleinek, iskolák bemutatkozása.

IV.4.5. ÓVODA – KÜLHONI MAGYAR ÓVODA KAPCSOLATA

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az

- óvoda a **külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre** törekszik, és – lehetőségei szerint – szakmai kapcsolatot tart fenn. Igyekszünk megtalálni azt az óvodát akivel ezt a kapcsolatot működtetni tudjuk.

IV.4.6. KAPCSOLAT A KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEKKEL

Az együttműködés alapelvei:

- a közművelődési intézmények (könyvtár, múzeum, művelődési ház) sajátos lehetőségeit tudatosan használjuk fel a nevelőmunkánkban
- a kínálatból úgy válogatunk, hogy választásunk a nevelési feladatok sokoldalú megoldását segítse elő.

Az együttműködés tartalma:

- könyvtárlátogatást (évente néhány alkalommal) szervezünk annak érdekében, hogy felkeltsük a gyermekek érdeklődését a könyvek és a könyvtár iránt
- lehetőséget teremtünk arra, hogy a közeli művelődési ház gyermek és családi programjairól tájékozódhassanak intézményünkben a szülők, néhány óvodás programra látogatást szervezünk

- az 5-7 éves gyermekeink számára múzeumlátogatást szervezünk, megfelelő előkészítéssel (múzeumi szakemberek segítségével) a gyermekek számára érthető, hozzájuk közel álló élményt szerzünk.

IV.4.7. KAPCSOLAT AZ EGÉSZSÉGÜGYI INTÉZMÉNYEKKEL

A kapcsolat intenzitását, rendszerességét elsősorban a törvényi szabályozások, ill. a fenntartói rendelkezések határozzák meg.

A kapcsolattartás elvei:

- az óvodában a gyermekek orvoshoz, védőnőhöz fűződő viszonyát pozitív attitűd erősítésével segítjük (rendszeres találkozás, barátságos légkör, az egészségügyi problémák tapintatos kezelése)
- az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében a védőnői hálózattal, és a helyi önkormányzat jegyzőjével szoros együttműködés kialakítása a hátrányos helyzetű, valamint halmozottan hátrányos helyzetű családok gyermekeinek óvodáztatásáért.

A kapcsolattartás formái:

- a hátrányos helyzetű családok életminőségének folyamatos figyelemmel kísérése kölcsönös tájékoztatással (védőnő, gyermekvédelmi felelős)
- a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatáról a gyermekorvos, ill. a védőnő gondoskodik, melynek helyéről, idejéről a védőnő informálja a szülőket
- a különböző egészségügyi intézményekben (gyermekorvosi rendelő, gyermekfogászat) csak ismerkedési céllal látogatnak el a gyerekek.

IV. 4. 8. KAPCSOLAT A KÖZOKTATÁS – IRÁNYÍTÁSSAL ÉS A SZAKMAI SZOLGÁLTATÓ SZERVEZETEKKEL

Az együttműködés intézményei:

- Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat
- Gyámhivatal
- Házi orvos
- Nevelési Tanácsadó
- Nógrád Megyei Pedagógiai Intézet

Az együttműködés alapelvei:

- a gyermek mindenekfelett álló érdekének képviselete
- intézményünk zavartalan működése érdekében korrekt, a szükséges kompromisszumok megkötésére kész, az alapvető célkitűzéseinket segítő együttműködésre törekszünk
- hangsúlyt fektetünk a kölcsönös bizalomra alapuló rendszeres kapcsolattartásra
- igényeljük a naprakész információk áramlását, törekszünk azok megszerzésére
- igényeljük a területi szakmai szolgáltatásokat

IV.4.9. TOVÁBBI SZAKMAI KAPCSOLATOK

- területileg illetékes pedagógiai szakszolgálat munkatársai (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus)
- Szakértői Bizottságok
- Szociális és Gyermekjóléti Intézmények Igazgatósága
- család és gyermekjóléti központ
- koordinátor
- óvodai szociális segítő
- Gyámügyi Hivatal
- Védőnői Szolgálat
- Balassagyarmati Művelődési Központ

V. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

V.1. A JÁTÉK

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A gyermek alapvető, mindennapjait átszövő, mással nem helyettesíthető, önkéntes, kreativitást fejlesztő, élményt adó tevékenysége. A játék fejlődésével összefüggnek a gyermeki pszichikum alapvető változásai, tükröződik a mozgás, a szocializáció és a kognitív képességek fejlődése.

Előtérbe kell helyoznunk a szabad játék túlsúlyának érvényesülését, mely során lehetősége nyílik a gyermeknek a tapasztalatszerzésre. Életük kellemesebb mozzanatait újra átélhetik, kielégítetlen vágyaik beteljesülhetnek, félelmeik, szorongásaik, sérelmeik oldódhatnak. A feszültségoldás és az ebből fakadó öröm segíti lelki békéjük megteremtését, belső harmóniájuk, nyugalma kialakulását. A játékban társas magatartásokat, szokásokat tanulnak meg /együtműködés, alkalmazkodás, problémák közös megoldása- közös probléma megoldás/, anyanyelvüket is egyre árnyaltabban, gazdagabban használják. Azzal, hogy a játék során kielégítjük igényeiket, szükségleteiket, az egyre fejlettebb szintű játék lehetőségét biztosítjuk /empátia, magabiztosság, önbecsülés, másik elismerése/. A játékban megtanulják a társadalmi érintkezés kultúránkban kialakult formáit.

A játékban megismerhetjük a gyermekek adottságait, jellemvonásait, ismereteik gyarapodását, mindennapi élményeik feldolgozását, társas kapcsolataikat, érzelmeiket.

Célunk:

Széles körű játéklehetőségek biztosítása, melyek módot adnak arra, hogy a gyermekek boldog, egészséges lelkű, kiegyensúlyozott, a világ dolgai iránt nyitott, eleven eszű, elevenen mozgó, önállóan kezdeményezők legyenek.

Olyan érzelmi-akarat tulajdonságok kialakítása a gyerekekben, melyek lehetővé teszik a közösségbe való beilleszkedésüket, együttműködésüket.

Feladataink:

- feltételek biztosítása (hely, idő, nyugodt légkör, esztétikus játékkörnyezet, ízlésformáló játékok);
- a gyermeki önállóság tiszteletben tartása, a szabad játék védelme;
- egyszerű, teljesíthető szabályok kialakítása;
- a gyermekek megfigyelése, tapasztalataink tudatos és célirányos felhasználása, erre építve a gyermekek személyiségének, értelmi képességeinek fejlesztését;
- változatos ötletek, helyzetek, élményszerzési lehetőségek biztosítása;
- játék- eszköztárunk gazdagítása, folyamatos bővítése (készen vásárolt, illetve közösen készített kiegészítőkkel), játékeszközök készítése, anyagok gyűjtése, felhasználása (népi, újrahasznosítható);

- szükség és igény szerinti pedagógusi együtt játszás, utánozható minta, támogató, ösztönző magatartás;
- társas kapcsolatok alakítása, szociális magatartás, önállóság fejlesztése;
- kreatív személyiségvonások alakítása;
- beszédkésztség, metakommunikáció fejlesztése;
- a gyermekek segítése az együtt játszásban, az alkalmazkodásban, a szerepek elosztásában, a konfliktusok megoldásában;
- az óvodáskorban megjelenő játékfajták és azok tartalmának és minőségének gazdagítása az egyéni sajátosságok figyelembevételével (gyakorló-, szerep-, konstruáló-, szabályjáték, barkácsolás, bábozás, dramatizálás, népi játékok).

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett, a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- az életkori sajátosságainak megfelelő játékfajtákat játszanak; örömmel, elmélyülten, gazdag képzelettel, kreatívan játszanak, melyet több napon keresztül is képesek folytatni;
- társas kapcsolataikban együttműködőek, a szerepeket egymás között elosztják;
- betartják a szabályokat, elviselik a kudarcot;
- elfogadják társaik ötleteit, saját ötleteiket elfogadtatják, tiszteletben tartják a másik játékát;
- szabálytudatuk fejlett, ehhez kialakult erkölcsi tulajdonságokkal rendelkeznek (becsületesség, kitartás, türelem), ezáltal képesek konfliktusaikat megoldani, kezelni;
- önállóan képesek játékot kezdeményezni, játékaikhoz eszközöket készíteni;
- logikai gondolkodásuk fejlett, képesek bonyolultabb szabályjátékok eljátszására is;
- képesek a tartalmas, kifejező párbeszédre;
- metakommunikációs jelzéseikkel képesek utánozni a megszemélyesített egyént szerepjátékukban;

- tevékenyen részt vesznek a gyűjtőmunkában, próbálnak eszközöket készíteni a szerepjátékokhoz.

V.2. VERSELÉS, MESÉLÉS

Szorosan összefonódik az anyanyelvi neveléssel, a zenével, a mozgásos játékokkal. Fontosnak tartjuk, hogy nyelvileg tiszta és értékes mesét, verset halljanak a gyerekek.

Óvodánkban– elsősorban magyar – gyermekirodalmi alkotásokkal ismertetjük meg óvodásainkat, melyek pozitív életszemléletet formálnak, nyelvi fordulatai, népi kifejezései, néprajzi ismereteket közvetítenek.

A népmesék pozitív jellemvonásokat alakítanak (bátor, igazságos, kitartó, hűséges), a gyermekeknek belső tartást, a jó utáni vágyakozás érzetét adják.

A mese a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi, esztétikai fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője, olyan lelki táplálék, amely életre szólóan nyomokat hagy a gyermekekben.

Képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermekek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat. Egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő, tiszteltet, szeretetre, kitartásra, önmagunk iránti hűségre nevel. A mese különösen alkalmas az óvodás gyermekek szemléletmódjának és világképének kialakítására, azon a nyelven szólítja meg őt, amelyen maga is gondolkodik.

Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Az irodalmi alkotások dramatizálása során fejlődik a gyermekek produktív fantáziája /szerep adta lehetőségek, mimika, gesztus, jellemformálás/ és reprodukív készségük /beszédkészség, szöveg előadása/. A bábjátékban rejlő mozgatósi lehetőség cselekvésre inspirálja a gyermekeket. A báb kedvezően motiválja a megismerő tevékenységet, érdeklődést. A gyermek bábjátéka során következtethetünk a gyermekek érzelmi, értelmi világára, vágyaira, indulataira, szorongásaira. A gyermek belső képek teremtése által lehetőséget kap a mese cselekményén keresztül a szorongások feldolgozására is. Az ismétlések, dramatikus játékok, bábozások alkalmakat teremtenek az irodalmi élmények újra átélésére, az önálló fantáziadús alkotásra.

A mondókák, dúdoló, versek ritmusokkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzelmi-érzelmi élményeket nyújtanak, eközben fejlődik emlékeztük, képzeletük, szókincsük.

Az élménynyújtást kötetlen formában szervezzük az élőszavas mesét, a nap folyamán bármikor, komplex módon gondolkodva, amikor a hangulat, tevékenység, aktivitás, hely lehetővé teszi, a csoportban kialakított szokásoknak megfelelően.

Pihenés előtt minden nap mesélünk a gyermekeknek. Ilyenkor az anyagkiválasztás szempontja az alváshoz szükséges nyugalom, hangulat, és szorongásoldás megteremtése.

Célunk:

- A magyar nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása.
- A gyermekek anyanyelvi kultúrájának, ízlésének fejlesztése, a népi a klasszikus és a kortárs irodalmi művek közvetítésével, a kultúra átörökítése, az irodalmi művek érték-közvetítő hatásainak érvényesítése.
- A verselés, mesélés tanítson emberi kapcsolatokra, adjon alkalmat „belső képek” kialakításával az érzelmek feldolgozására, a feszültségek feloldására.
- A gyermekek pozitív személyiségjegyei alakuljanak, erősödjenek a csodákkal teli meseélmények segítségével és a versek zeneiségével, rímeinek csengésével.
- Szívesen hallgassanak mesét, verset, mondókát.

Feladataink:

- az irodalmi anyag sokrétű, igényes válogatása az egyetemes értékű és népi művek megfelelő arányú felhasználásával,
- a mese, vers hangulatát kifejező óvónői előadásmód, metakommunikáció érvényesítése,
- a keletkezett élmények belsővé válásának és feldolgozásának segítése a gyermekkel való személyes kapcsolat kialakításával,
- a mindennapi mesélés, vers, bábozás, dramatizálás, dramatikus játékok igényének kialakítása, a régi és új benyomások elfogadása, és többszöri feldolgozása,
- a gyermek, nyelvi képességeinek fejlesztése mondókákkal, dúdolókkal, versekkel, mesékkel,
- drámajátékok alkalmazása.

- népi, klasszikus és kortárs irodalmi művek megismertetése;
- megértő, a gyermekeket elfogadó, biztonságot sugárzó légkör megteremtése;
- beszédmodunk utánzásra méltó példa legyen (élménynyújtás);
- anyanyelv megszerettetése, beszédkultúra megalapozása;
- mese- versmondás örömszerző élményének megteremtése, anyanyelvi játékból fakadó
- ritmus- és hangzásélmény biztosítása;
- erkölcsi érzelmek formálása, erősítése, erkölcsi értékek közvetítése;
- művészeti nevelés (szép iránti fogékonyság felébresztése, esztétikai érzelmek gazdagítása);
- a gyermeki önkifejezés alternatív lehetőségeinek biztosítása az óvodai nevelés e tevékenységeinek megvalósulásában;
- belső képalkotás fejlesztése (kevés eszköz használata);
- megteremteni a bábozás, dramatizálás lehetőségeit és fokról fokra követni, segíteni a gyermekek játékának fejlődését;
- humor és vicc eszköztárának használata.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- a gyerekek játék közben is odaillő mondókákat, verseket, rigmusokat mondogatnak
- szívesen hallgatnak mesét, kérik a mesék ismétlését
- önálló verselésre, mesemondásra vállalkoznak
- segítenek a mesemondás, verselés helyének, feltételeinek kialakításában
- tevékenyen, aktívan vesznek részt a beszélgetésekben, felfogják, megértik a hallott irodalmi mű témáját, humorát, költői képeit, a hangzás, a hangulat, érzelem és alkalom egységében
- megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik, figyelmük fenntartásának és ellenőrzésének egyezményes jelzései,
- össze tudják kötni a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait
- vannak kedvenc meshőseik, a velük történetek megjelennek a játékukban (bábozásban, dramatizálásban, szerepjátékban)

- beszélgetnek az elhangzottakról, megjegyzik az érdekes mese és szófordulatokat, furcsa, vagy szép hangzású neveket, s ez beépül aktív szókincsükbe
  - kialakul a képességük a belső képteremtésre
  - szeretik, becsülik, örömmel lapozgatják, nézegetik a könyveket, óvják az eszközöket;
  - össze tudják kötni a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait
- (szövegértés);

V.3. ÉNEK, ZENE, NÉPI JÁTÉK, TÁNC

A közös ének-zenei élmények során a gyermekek felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A zene olyan kommunikációs csatorna, amelyen keresztül szabadon áramolhatnak az érzelmek, a gyermek érzelmeket élhet át és hozhat létre.

A művészi értékű gyermekdalok, a népi játékok és mondókák, az élő énekes és hangszeres rendezvények felébresztik a gyermek zenei érdeklődését, zenei képességeik, kreativitásuk megalapozásához. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik.

Hangsúlyozzuk a népi gyermekjátékok értékközvetítő szerepét: a nyelvi- és szokáshagyomány közvetítését. A természettel való szoros együttélésből eredő népi dalos játékokkal, mondókákkal olyan alkalmakat teremtünk, amelyekben a gyermekek önkéntesen, lelkesen, magukat adva vesznek részt, így szinte öntudatlanul ízelgetik népi hagyományaink sajátosan magyar jellegzetességeit.

A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik.

Célunk:

- A zene iránti érdeklődés felkeltése, befogadására való képesség megalapozása.
- A közös éneklés, a közös játék örömeinek megéreztetése, ami fejleszti a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.
- A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely megalapozhatja zenei anyanyelvüket.
- A szülőföld értékeinek átörökítése énekes népszokások, népi mondókák, dalos játékok valamint a népzene megismertetése, megszerettetése által.

- Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakítása, a gyerek érzelmi, esztétikai világának gazdagítása.

Feladataink:

- megfelelő zenei és érzelmi légkör megteremtése;
- zenei anyanyelv alakítása;
- népi kultúra értékeinek közvetítése;
- ének – zene – ritmus - mozgás egységének megalapozása;
- zenei képességek (egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) egyénhez mért fejlesztése;
- ölbeli játékok, népi gyermekdalok, népdalok, kortárs és klasszikus művészeti alkotások gyűjtése éneklés és zenehallgatás céljából;
- figyelembe venni a zenehallgatási anyagok megválasztásánál a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermekek hovatartozását is;
- néptánc alapelemeinek megismertetése;
- esztétikus mozgáskultúra alakítása;
- zenei alkotókészség fejlesztése;
- zenei eszközök és hangszerek megismertetése, használata;
- természetes és újrahasznosított anyagból hangszerek készítése;
- megismertetni pár szemelvényt, főleg társadalmi és természeti ünnepekhez kapcsoltan klasszikus és kortárs zeneirodalomból.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- örömmel énekelnek, csoportosan és egyénileg, önálló indítással életkoruknak megfelelően tisztán
- szívesen hallgatják, játsszák saját népük és más népek dalait, játékait;
- egyszerűbb játékos néptánc mozgásokat ismernek, esztétikusan és jókedvvel járják;
- felismerik, használják és készítenek egyszerűbb népi hangszereket;
- képesek az egyenletes lüktetés és ritmus együttes gyakorlására

- ismerik és megkülönböztetik a „tá” és „ti-ti” ritmusokat, tisztában vannak a szünet, mint zenei egység jelentésével
- megkülönböztetnek halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú fogalompárokat énekes gyakorlatban is
- képesek dallamfelismerésre kezdő vagy belső motívumról
- ismernek néhány ütőhangszert, azokat önállóan és változatosan használják az egyenletes lüktetés és ritmus kifejezésére, valamint az éneklés kíséretére is
- egyszerű, játékos mozgásokkal kísért körjátékokat, gyermekjátékokat egyöntetűen, esztétikusan játszanak.
- jól ismerik a különböző mozgásformák, térformák kialakítását (kör, csigavonal, hullámvonal, páros kör, mindenki párban, csillagforma, szűkülő és táguló kör, kaputartás, bújás)
- megfigyelnek és megkülönböztetnek finomabb hangszíneket a természetben, a környezetben hallható zörejekben, beszéd és énekhangokban, valamint hangszereken játszott zenében.

V.4. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A vizuális nevelés a vizuális kultúra átadásának folyamata, a vizuális kultúra része, annak megalapozója. Értve ezen azt a tevékenységet, amely a gyermekeket elsősorban a környezet kulturált felhasználójává, alakítójává és néhányukat leendő művésszé neveli.

A vizuális nevelés rendszerébe tartozó tevékenységi forma szerves része az óvodai nevelés rendszerének, mely a gyermekek aktív, alkotó cselekedetei által valósulnak meg. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekszünk a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására, fejlesztésére.

A tevékenységek során fejlődik a gyermekek képi- plasztikai kifejezőképessége, térbeli tájékozódó képessége, képi gondolkodásuk, esztétikai érzékenységük, kreativitásuk, problémamegoldó képességük, gazdagodik élmény- és fantáziaviláguk, erősödik önbizalmuk.

Miközben átéljük az alkotás örömét, a sikerélmény további alkotásra ösztönzi őket.

A természet színeire, formáira való rácsodálkoztatással, hazánk értékeinek, szépségeinek megmutatásával, művészi rajzok, festmények, szobrok, épületek nézegetésével a szép iránti nyitottságot, fogékonyságot és értékelő képességet alakítjuk.

Fontosnak tartjuk a szülőföld múltjának, hagyományainak megismertetését, mely közelebb hozza a gyermekeket az értékek megbecsüléséhez. A népi kultúra tárgyai a gyermekek érzelmeit áthatva épülnek be ízlésvilágukba.

Az anyagok, termékek gyűjtésével azok felhasználásával képet alkothatnak arról, hogy a természeti környezet alkotásra készítő anyagokat kínál, és olyan örök értékeket hordoz, amelyet már elődeinknek is nyújtott.

Jeles és ünnepnapokhoz kapcsolódó népszokások és elődeink életmódjának megismertetésével törekszünk a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására a fenntartható fejlődés érdekében.

A jeles napokhoz kapcsolódó jelképeket, eszközöket az életkori sajátosságokat figyelembe véve, lehetőség szerint a gyermekekkel közösen készítjük el.

Célunk:

- A gyermekek a családban és a közösségben szerzett élményeik hatására, belső fantáziaviláguk, érzelmeik segítségével, egyéni szabad önkifejezésre váljanak képessé.
- Esztétikai érzékenységük, a szép iránti fogékonyságuk alakítása.
- A helyes ceruza fogás elsajátíttatása.
- Az élmények biztosításával sokszínű tevékenység kibontakoztatása, alkotóképesség, kreativitás fejlődése.

Feladataink:

- a gyermeki alkotó, alakító tevékenység feltételeinek megteremtése (állandó hely, megfelelő időtartam, eszköz biztosítása),
- a hagyományos óvodai ábrázolás eszközeinek és technikáinak használata mellett a népi kismesterségek, hagyományörző technikák, eszközök megismertetése, új megoldások keresése a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, a fenntarthatóságra való nevelésre.
- a vizuális és kommunikációs tevékenységek összehangolása.

- egész nap folyamán oldott légkör, tér és változatos, minőségi, esztétikus, biztonságos eszközök felkínálása;
- eszközök használatával, különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézi-munka technikai alapelemeivel és eljárásaival való megismertetés;
- művészetek iránt való fogékonyság (szobrászat, festészet, építészet), szép iránti nyitottság és esztétikai értékelő képesség fejlesztése érzelem gazdag élmények
- népi kultúra közvetítése, népi kismesterségek technikájának lehetőség szerinti megismertetése;
- gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagítása és annak képi kifejezésére ösztönzés;
- szabad önkifejezés lehetőségének biztosítása, a gyermekek önbizalmának erősítése saját meglévő képességeiben;
- minta adása együtt munkálkodással, egymás munkájának megbecsülése, a közös alkotás örömeinek megéreztetése;
- képi-, plasztikai kifejezőképesség fejlesztése, alkotóképeség kiteljesedésének elősegítése;
- környezettudatos magatartásformálás alapozásához, alakításához lehetőségek és eszközök felkínálása (természetes, újrahasznosítható).

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- örömmel végeznek alkotó tevékenységet napközben;
- életkoruknak megfelelő kezűgyességgel és munkatempóval rendelkeznek;
- munkájukat alkotó képzelet jellemzi;
- élményeiket vizuálisan is ki tudják fejezni;
- emberábrázolásukban megjelennek a részletek, a legegyszerűbb mozgások jelzése,
- formaábrázolásuk változatos;
- nyitottak esztétikai élmények befogadására;
- képesek színeket felismerni, megnevezni, azonosítani, megkülönböztetni,
- képesek életkoruknak megfelelő barkácsolásra természetes és újrahasznosított anyagokból;

- fokozott önállósággal alkalmazzák az ismert népi és egyéb vizuális technikákat;
- nyitottak a modern technikák iránt.

V.5. MINDENNAPOS MOZGÁS

A gyermek mozgásán keresztül ismeri meg a világot.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hat a kondicionális képességek közül, különösen az erő- és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A mozgás az érés folyamatában a fejlődő gyermek természetes szükséglete. A mozgásfejlesztés hatása, az idegrendszer fejlődése, a megfelelő igény szerinti mozgás és a tevékenység ki-elégítése kedvezően hat az agyi idegvégződésekre, így az értelmi fejlődésre. Arra törekszünk, hogy sokrétűen elégítsük ki a gyermekek mozgásigényét.

Az óvodai nevelés mindennapjaiban nagyobb hangsúlyt kapnak a játékos mozgások teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában.

Nagy hangsúlyt fektetünk az egyensúlyérzék és a ritmusérzék fejlesztésére, mint minden öszerendezett mozgás alapjára.

A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok, népi játékok és táncok, melyek jelentős mértékben segítik a mozgáskultúra játékos, táncos úton történő fejlesztését.

A mindennapos testmozgás az óvodai tornaszobában, a csoportszobában, vagy a játszóudvaron is megszervezzük.

Óvodánk mozgásfejlesztő eszközök tekintetében jól felszerelt.

Az irányított mozgásos tevékenységeket (mindennapos mozgás, nagymozgásos tevékenység) szervezetten tartjuk, tavasztól őszig lehetőség szerint a szabadban.

Célunk:

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, mozgásigényük kielégítése.
- Rendszeres mozgással az egészséges életvitel megalapozása.
- A gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlesztése a gyermek testi- és mozgásfejlesztésén keresztül.
- A természetes mozgásfajták gyakoroltatásával alakuljanak ki azok a feltételes reflexek, melyek a gyerekek összerendezett és gazdaságos mozgását létrehozzák.
- Téri tájékozódás, oldaliság kialakítása.

Feladataink:

- a gyermekek optimális fejlődését elősegítő differenciált folyamatok tervezése és megvalósítása;
- megtervezni a helyet, időt és a közegekben való mozgást fokozatos terheléssel;
- a gyermekek életkorának, egyéni szükségleteinek és képességeinek, a csoport sajátosságainak figyelembevétele;
- mozgásigény kielégítése, természetes mozgáskedv megőrzése;
- a szervezet edzése, a rendszeres kondicionális képességek (testi erő, állóképesség), az időjáráshoz való alkalmazkodás és teherbíró képesség fejlesztése;
- személyiségük, mozgáskultúrájuk, mozgáskészségük (harmonikus, összerendezett fegyelmezett nagy - és kismozgások) kialakítása.

A mozgáslehetőség területei:

- **szabad, spontán szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység:** a gyermek állandó belső késztetést érez a mozgásra, örömmel és természetes módon gyakorolja azt. Maga választja meg játékát, társait.

- **mindennapos mozgásfejlesztés:** a szabad játék mellett megjelenő, irányított mozgásos tevékenységek, melyek játékos környezetben és játékba ágyazottan fejlesztik az alapvető mozgáskészségeket és a kapcsolódó fogalmi rendszert.
- **szervezett, mozgásos tevékenység:** szervezett, tervezett, óvodapedagógus által vezetett, heti 1 alkalommal, az egyéni szükségletekhez és életkori sajátosságokhoz igazodó időtartamú célzott mozgásfejlesztés.

Tartalmát a természetes mozgások, járás, futás, ugrás, dobás, csúszás, kúszás, mászás, függés, egyensúlyozások, mozgásos játékok (futó, fogó és versenyjátékok) alkotják.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- igényük a rendszeres testmozgás, örömmel végzik;
- mozgásuk összerendezett, harmonikus megfelelő ritmusú, alapmozgásokat ismerik;
- kialakult testsémával rendelkeznek;
- képesek a térben tájékozódni, ismerik az irányokat;
- egyensúlyérzékük koruknak megfelelően fejlett;
- a mozgásminták utánzása folyamatos, pontos;
- ismerik, és biztosan használják a mozgásfejlesztő eszközöket;
- képesek társaikra figyelni és a szabályokat betartani;
- megértik az egyszerűbb vezényszavakat;
- rendelkeznek az iskolába lépéshez szükséges testi képességekkel;

V. 6. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A külső világ, azaz a környezet megismerése iránti vágy a gyermekben születése pillanatától működik. A gyermeki jellemzők, a rácsodálkozás, az erős közlési vágy, a kommunikációra való nyitottság, az érzelmi, esztétikai fogékonyság a természet szépségeire, az állandó tetterre kész cselekvőkészség, mind-mind kedvez a tevékenységeken keresztül történő tapasztalatszerzésnek, biztosíthatják a felfedezés lehetőségét és annak örömét.

Gyermekeink léte, jövője függ attól, hogy milyen szemlélettel, értékrenddel, viselkedéskultúrával rendelkeznek, hogyan viszonyulnak természeti és társadalmi környezetükhöz. Ennek alapozására, alakítására törekszünk. Az ember, a természet, a hagyomány nem válik el egymástól, hanem szoros egységet alkotva beépül a környezeti nevelés ismeretanyagába. A népi kismesterségek gyakorlása, a természetes anyagok „közelsége” és a velük való tevékenykedés

sajátos élményt és érzelmi többletet jelent a gyermekeknek. A folyamatos alkalmi megfigyelésekkel lehetővé tesszük, hogy a gyermekek maguk fedezzék fel környezetüket. Amit csak lehet, helyszínen, a természetben, élőben figyelhetünk meg. A séták, kirándulások, tevékenységek a megfelelő szokások, szokásrendszerek, magatartási formák kialakítását is szolgálják, amelyek belsővé válása a természetben való kulturált viselkedést eredményez. Személyiségüket gazdagítva a természetszeretetet szükségletként jelenik meg.

Megismerik a Szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit; megtanulják ezek szeretetét, védelmét.

Óvodai hagyományainkat az évszakok köré rendeztük. Ennek a folytonosságnak a lényege: mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illik készülni. Az újra átélés vágya motivál bennünk, cselekvésre készítet. Az évről-évre visszatérő hagyományok biztonságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyermekek életében, erősödik bennük a valahová tartozás érzése.

Célunk:

- Tapasztalatok, ismeretek nyújtása - a természeti-emberi és épített környezet jelenségeiről, a hazai táj, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeiről - amelyek segítik a gyermekeket az életkoruknak megfelelő biztos eligazodásban, tájékozódásban.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása. Olyan szabályok, magatartásformák megismertetése, amelyek a természet védelmére, megóvására nevelnek.
- A gyermekek kíváncsiságának felkeltése a körülöttük lévő dolgok, tárgyak, jelenségek mennyiségi alaki, nagyságbeli és téri különbözőségeinek összefüggéseire. A biztos téri tájékozódás elősegítése.

Feladataink:

- elegendő alkalom, idő, hely, eszköz biztosítása spontán és szervezett tapasztalat – és ismeretszerzésre, valamint az ismeretek rendszerezésére;
- a természet iránt érzékeny, pozitív szemléletű felnőtt minta adása;
- harmonikus, esztétikus környezet kialakítása, gondozása;

- tudatosan törekedni, hogy minél több élményt és tapasztalatot szerezzenek a természeti és társadalmi környezetről;
- környezet- és természetbarát szemléletmód alakítása;
- környezetkultúra, biztonságos életvitel szokásainak alakítása;
- a fenntartható fejlődés érdekében környezettudatos magatartásformálás alapozása, alakítása;
- a fenntarthatóságra nevelés szellemében folyó nevelőmunka segítése, a fenntarthatósági szemléletformálás és környezettudatos magatartás alakítása;
- olyan lehetőségek teremtése, ahol megismerkedhetnek hazánk jelképeivel, művészeti, természeti nevezetességeivel, lakóhelyünk épületeivel;
- a magyar állat- és növényvilág megismertetése;
- kommunikációs készségük fejlesztése, önálló véleményalkotás elősegítése; döntési képesség alakítása;
- változatos tevékenységek szervezésével, élmények átélésével biztosítani az ünnepeink, a hagyományaink, magyar népszokásaink, jelképeink megismerését.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- a gyermekek tudják személyi adataikat, szüleik nevét, foglalkozását, testvéreik nevét, életkorát
- ismerik a család életét, a családtagok otthoni munkáját
- ismerik a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magtartási formák és szokások amelyek a környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek
- gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában, elsajátították az alapvető viselkedési szabályokat
- tudják csoportosítani az ismert közlekedési eszközöket
- ismerik a tűzoltóság, rendőrség, orvosi rendelő iskola, könyvtár, művelődési ház, zöldségüzlet, élelmiszer üzlet, piac stb. rendeltetésével, tisztában vannak az itt dolgozó emberek munkájával
- felismerik és megnevezik a környezetükben észlelhető színeket, azok árnyalatait, fel tudják emlékeztetni is idézni azokat

- ismerik a természet változásait, felismerik az időjárás és az öltözködés közötti összefüggéseket
- ismerik az évszakok jellegzetességeit
- tudják a napok nevét, sorrendjét, ismerik a napszakokat
- tudnak különbséget tenni az élő és élettelen természet jelenségei, elemei között
- az általuk ismert állatokat életmódjuk, külső jeleik, lakóhelyük alapján tudják csoportosítani, ismerik a környezetükben élő állatokat és növényeket, azok gondozását és védelmét
- ismerik az emberi test felépítését, a testrészek nevét, funkcióját, törekednek testük tisztában tartására
- ismerik az orvos gyógyító munkáját
- kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.

V.6.1. KÖRNYEZETVÉDELEM

A gyermekek érzelmi kötődésen keresztül jutnak el környezetük megbecsüléséhez és védelméhez. A sokrétű tevékenységek során megtapasztalják munkájuk eredményét, környezetükre való hatását. Ilyen tevékenységek lehetnek például a madáritató készítés, a komposztálás, az esővíz összegyűjtése és az abból történő locsolás, a kertészkedés, az udvargondozás. A gyermekek természethez való kötődését és az élőlények megszerettetését szolgálják azok a valódi történetek is, amiket az óvónő a megfigyelések során elmond.

Mindezeket irodalmi, zenei alkotásokkal is színesítheti. Az óvónő az élővilág sokoldalú megfigyeltetésével, az óvó-védő tevékenység eredményeként a gyerekek emocionális alapokon eljutnak annak belátásához, hogy az **élőlényeket óvni, védeni** kell.

A népi kismesterségek gyakorlása, a természetes anyagok "közelsége" és a velük való tevékenykedés sajátos élményt és érzelmi többletet jelent a gyermekeknek. A különböző séták, kirándulások, tevékenységek a megfelelő szokások, szokásrendszerek, magatartási formák kialakítását is szolgálják, amelyek belsővé válása a természetben való kulturált viselkedést eredményez. Személyiségüket gazdagítva a természetszeretet szükségletként jelentkezik.

Környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvodai környezet alakítása, óvása folyamatos tevékenységet jelent. A gyermekek szívesen részt vesznek a csoportszoba rendjének helyreállításában, átrendezésében, az ünnepek előtti dekorálásokban, díszítésekben. Az óvónő vagy dajka néni által megkezdett munkálatok látványa a gyereket követésre készíti. Az udvaron, kertben segítenek, a nagyobbak akár önállóan is részt vesznek a különböző tevékenységekben. A virágoskertben a gyermek- és népdalokban előforduló növények is helyet kapnak (pl.: tulipán, pünkösdi róza, stb.).

A családok közreműködő környezetalkító munkája (pl.: madáritató építése, udvari játékkészítés, stb.) hozzásegíti a gyermekeket egy másfajta érzelmi kötődéshez. A környezettel való aktív ismerkedés áthatja az egész óvodai életet, a nevelés komplex folyamatát. Sokféle alkalom kínálkozik a környezetalkításra. Így a csoportszobai elősarokban való tevékenykedés (pl.: dugványozás, hajtás, stb.), a természetsarokban történő ismeretszerzés (pl.: termések, száraz ágak, levelek, csigaházak, kövek, talált madárfészkek, stb.) nézegetése, válogatása, manipulálása.

A környezettudatos magatartás fő szokásai:

- takarékosagra ösztönzés (pl. a tevékenységekhez szükséges anyagok takarékos használata)
- az épített és természetes környezet védelmének, óvásának megtanítása
- a szépség megláttatása
- a gyermekek alkotótevékenységének elismerése, megóvása (pl. kerti munka, valami új létrehozása)
- tapasztalat nyújtás, élmények biztosítása
- igényesség kialakítása önmaga és környezete iránt
- olyan szokások, viselkedések elsajátíttatása, amelyeket a környezet elfogad

Személyiségfejlesztő hatása

A tevékenységek során a gyerekek tapasztalatokat szereznek a növények, állatok életéről, az ezekhez kapcsolódó emberi munkálatokról, az idő múlásáról. Ez a tapasztalat évszakonként más és más, de évről-évre visszatérő. Ez a hovatartozást, a biztonságérzést erősíti.

A felsorolt lehetőségek, tevékenységek által a gyerekek egyrészt, megismerkednek a „külső” világgal, másrészt szert tesznek arra az érzelmi kötődésre, amelyet felnőve, a szülőföld szere-
teteként fogalmaznak meg. Ez különösen igaz, ha a gyerek érzelmeken, cselekvéseken keresz-
tül történő ismeretszerzését odaillő hangulati elemek mélyítik: mondókák, gyermekdalok,
népdalok, mesék, történetek.

A külső világ megismerésére nevelés meghatározó a gyerekek képességeinek fejlesztésében,
elsősorban az alábbi területeken: tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás, ítélőképesség.
Egyre jobban megközelítik a későbbi megismeréshez szükséges elvonatkoztatás útját.

Képessé válnak elemi problémák felismerésére és megoldására. Fejlődik a gondolatok tev-
kenységgel és szóban történő kifejezésének képessége. Előbbre jutnak az önálló tapasztalat-
szerzésben, véleménynyilvánításban, fejlődik kommunikációs készségük. A közös tevékeny-
ségek során kapcsolatot teremtenek társaikkal, növekszik türelmük, erősödik akaratuk, önfe-
gyelmük. Felébred bennük a felfedezés, tudás öröme, a másság elfogadása.

V.7. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játék és a munka, ami gyakran nem is választható
szét. A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel
való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mér-
ten fejlesztő értékelést igényel. A munka végzése során fontos tulajdonságokat fejlesztünk:
kitartást, céltudatosságot, önállóságot, felelősségérzetet, fegyelmezettséget.

A munka a gyermekeket erőfeszítésre készíteti, sokoldalúan hat a képességek fejlődésére, az
elvégzett munka és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, átélhető a gyermekek
számára. Sokszínű tapasztalatokat szereznek környezetükről, az anyagok milyenségéről, az
eszközök használatáról. Az örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység a közösségi kap-
csolatokkal alakításának eszköze, a saját és mások munkájának elismerésére nevelés egyik
formája.

Célunk:

- a gyermekekben olyan tulajdonságok kialakítása, hogy szívesen és örömmel tev-
kenykedjenek és az elvégzett munkát meg is tudják becsülni.
- hogy a gyermek önkiszolgálása során gyakorolja azokat a fogásokat, készségeket,
melyek az egyéb munkajellegű tevékenységekre alkalmassá teszik,
- becsülje meg saját és mások munkáját,

- fejlődjön kitartása, a megkezdett tevékenység befejezésére való igénye, felelősségtudata,
- az együttműködés érzelmi élményének hatására igényelje a közösséget;
- megtalálja a helyét a csoportban, érezze, hogy ő a csoport, a közösség hasznos tagja,
- óvja, védje, gondozza a környezet értékeit (környezetében lévő növényeket, kis állatokat), alapozódjon meg a segítségnyújtás, a másokról való gondoskodás igénye,
- a munka jellegű tevékenységek során tapasztalatot, jártasságot szerezzen,
- a lakókörnyezetünkre jellemző munkanélküliség megjelenése, a munka fogalmának negatív átértékelődése ellenére értékelje a munkavégzés felelősségét, élje át örömét, lássa eredményét,
- feladattudata, önértékelése, önbizalma fejlődjön az érzelmi hatások révén,
- baráti, egymást segítő kapcsolatai alakuljanak a végzett munka során.

Tartalom

- **Önkiszolgálás**
- **Közösségért végzett tevékenységek**

Önkiszolgálás

Szorosan összekapcsolódik az egészséges életmódra nevelés gondozási teendőivel (lásd egészséges életmód). Megismertetjük a gyermekeket egy-egy használati tárgy alkalmazásával, az önkiszolgálás különböző műveleteivel, azok sorrendjével.

Gyakorlás útján megszilárdítjuk az önkiszolgálás készségeit, kialakítjuk az önálló munkavégzés szokásait, ehhez egyéni fejlettség szerint segítséget nyújtunk.

Közösségért végzett tevékenységek:

- a) naposi munka
- b) a mindennapi élettel kapcsolatos állandó, és alkalmoszerű munkák (pl. segítség az óvónőnek és más felnőtteknek, alkalmi megbízatások)
- c) környezet, növénygondozás.

Feladataink:

- önálló munkavégzés lehetőségének megteremtése az életkori sajátosságok és az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételével;

- a nyugodt, örömteli, jó hangulatban végezhető munka jellegű tevékenységek feltételeinek biztosítása;
- tudatosítjuk a közösségért végett munka jelentőségét, fontosságát, az eredmény megbecsülését, a munka szeretetére, tiszteletére, kötelesség és felelősségvállalásra neveljük őket;
- munkafajták fokozatos bevezetése, munkakészségek, szokások kialakítása, a munkaállandóságának és folyamatosságának megteremtése;
- a gyermekeket körülvevő felnőttek részéről minta adása (rendszeresség, következetesség, alaposág);
- balesetvédelmi szempontoknak megfelelő méretű, anyagú szerszámok, eszközök biztosítása;
- a környezet rendjének megőrzése, növény, állat, kert, udvar gondozása, környezettudatos viselkedés megalapozása (szelektív hulladékgyűjtés);
- folyamatos, konkrét, reális fejlesztő értékelés, mely motiválja a gyermekeket a további munkavégzésre.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- önmagáért végzett munkáját önállóan végzi;
- a naposi munkát megfelelő feladattudattal, osztott figyelemmel, igényességgel végzik;
- szívesen és önként vállalnak munkát;
- megbízatásaikat kitartóan, alaposan, felelősséggel végzik;
- tevékenyen részt vesznek környezetük rendjének, tisztaságának megóvásában;
- a munkaeszközöket rendeltetésszerűen, biztonsággal használják;
- a szelektív hulladékgyűjtés igényükké vált;
- szívesen díszítik, szépítik, rendezik környezetüket;
- ismerik a munkavégzés fogásait;
- szívesen tevékenykednek a közösség érdekében örömszerzés céljából, illetve segítő szándékkal.

V.8. A TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

A tanulás feltétele a gyermek megismerési vágya, cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségének biztosítása.

A tanulás nagymértékben befolyásolja a gyermekek világképének alakulását. Hatására tapasztalataik rendeződnek: pontosabbá válik észlelésük, megfigyelőképességük, tartósabb lesz figyelmük, gazdagodik fantáziájuk, fejlődik beszédük és gondolkodásuk, képessé válnak problémák felismerésére, megoldására.

Lehetséges tanulási formák az óvodában

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása (szociális magatartásformák...);
- a spontán játékos tapasztalatszerzés (önálló tapasztalatszerzés, képességfejlesztő játékok...);
- a játékos, cselekvéses tanulás (minél sokrétűbb játékos, mozgásos tevékenység...);
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés (az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységek...);
- a gyakorlati problémamegoldás (kooperatív technika).

Célunk:

- Elsődlegesen az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, az ismeretek adekvát alkalmazására, felhasználására felkészítés.
- A gyermeki kíváncsiságra, érdeklődésre alapozva a tudás, tanulási utáni vágy felkeltése.
- A gyerekek képességeinek fejlesztése, differenciált személyiségfejlődésük segítése, hogy képessé váljanak az iskolai tanulásra.
- A holisztikus szemléletmód kialakítása.

Feladataink:

- tudatos, tervszerű felkészülés;
- a tevékenységek szervezése során elegendő mennyiségű, minőségű és méretű esztétikus eszköz biztosítása;
- a gyermekek életkorának, egyéni fejlettségének megfelelően valósítjuk meg az időkezetet, helyet, módszereket;
- tanulást támogató környezet megteremtése;
- tevékenységekben megvalósuló tanulás feltételeinek biztosítása, melyeket elsősorban játékba integrált tevékenységek valósítjuk meg;
- a kitűzött célunk eléréséhez a gyermeki tevékenységek megfelelő felépítése, a gyermekek motiváltságának biztosítása, aktivitásuknak fenntartása;
- figyelembe venni a gyermekek saját ütemű fejlődését és ehhez igazítani a feladatadást, többféle lehetőséget felkínálni egy adott képességtípus gyakoroltatásában, fejlesztésében;
- eltérő szükségletű gyermekek támogatása;
- a tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók fejlesztése (érzékelés, észlelés);
- személyre szabott, pozitívumokra épülő, differenciált fejlesztő értékelés előnyben részesítése a gyermekek személyiségének fejlődése érdekében;
- a gyermekek önértékelési képességének megalapozása, fejlesztése;
- a gyermekek belső pszichés szükségleteit kielégítő változatos tevékenységek,
- élményszerzési lehetőségek tervezése, megvalósítása.

A gyermeki fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- érzékelésük, észlelésük differenciálódik;
- megjelennek akarati tulajdonságaik: kitartás, önállóság, céltudatosság;
- kialakul a szándékos figyelmük, rendelkeznek a felidézés, a bevésés képességével;
- a cselekvő, szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van;

- önálló megfigyeléseket végeznek, a jelenségeket változásukban is felismerik;
- logikus gondolkodásuk fejlett, következtetnek, ítéletet alkotnak;
- felfedezik az összefüggéseket, az ok-okozati viszonyokat;
- képesek az önálló feladatvégzésre, kialakulóban van feladattudatuk, szabálytudatuk;
- társas kapcsolataikra az együttműködés jellemző;
- ellenőrzik saját tevékenységüket, ismerik értékeiket;
- az eszközökre vigyáznak, megfelelően használják azokat;
- élményeiket, tapasztalataikat önállóan, érthetően elmondják;
- beszédük fejlett, képesek a tartalmas, kifejező párbeszédre.

VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget.

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki, szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

VI.1. Testi (biológiai, szomatikus) érettség

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségleteit kielégítését szándékosan irányítani képes.

VI. 2. Lelki (pszichés) működések érettsége

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus eltérésnek, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama;
- a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem,
- fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- a cselekvő - szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél;
- gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni,
- minden szófajt használ,
- különböző mondatstruktúrákat, mondatfajtákat alkot,
- tisztán ejti a magán és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek,
- végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, és környezetéről;
- tudja nevét, lakcímét, születési helyét, idejét, szülei nevét, óvodáját
- felismeri a napszakokat;
- ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait
- ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét;
- felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.

- ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- elemi mennyiségi ismeretei vannak.

VI. 3. SZOCIÁLIS ÉRETTSÉG

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre, felnőttel és gyermektársaival.

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban,
- a feladatok egyre eredményesebb szükség szerint kreatív elvégzésében nyilvánul meg;
- kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettség.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VII. GYERMEKVÉDELMI FELADATOK

Az óvodai gyermekvédelem célja a prevenció, a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, a gyerekek hátrányos helyzetének csökkentése, a gyermekek jogainak és érdekeinek minél szélesebb körű érvényesítése.

A gyermekeknek joga van a törvények adta védelemre, gondozásra, nevelésre, szeretetre, megértésre, gyermeki voltának elismerésére. A gyermekeknek joga a képességeik kibontakoztatása és hogy érdeklődésüknek, adottságaiknak megfelelő nevelésben részesüljenek.

A gyermekek személyiségi jogait így különösen személyiségüknek szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez

való jogát tiszteletben kell tartanunk, de e jogának gyakorlása nem korlátozhat másokat, ugyanezen jogaik érvényesítésében. A gyermek semmilyen formában sem veszélyeztetheti a saját, társai és az intézményben dolgozók egészségét, testi épségét.

Az óvodákban minden pedagógus a differenciálpedagógia eszközeivel működik közre a gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, fenntartásában és megszüntetésében, a gyermek családban történő nevelkedésének segítésében. Minden esetben a gyermek mindenek felett álló érdekét vesszük figyelembe. Személyes kapcsolatot alakítunk ki azokkal a szülőkkel, akik segítséget kérnek, és kellő körültekintéssel, tapintattal, azokkal a családokkal is, akik bár nem kérnek támogatást, mégis rászorulnak

A prevenció érdekében a következő értékeket kívánjuk közvetíteni a nevelés folyamatában:

1. Etikai értékek

- derűs, szeretetteljes légkör megteremtése:
- szeretetteljes kapcsolat alakítása gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt és gyermek-család között;
- modellértékű, megfelelő szociális érzékenységgel rendelkező pedagógus /elfogadás, tapintat, őszinteség, derű, megértés, tisztelet/.
- Ebben a légkörben érvényesülhet a gyermekek szabadsága, érzelmi biztonsága, önkéntessége, kíváncsisága, a javukat szolgáló korlátok – normák, szabályok – között. Ezáltal formálhatjuk magatartásukat, alakíthatjuk erkölcsi szokásaikat.

2. Az élet tisztelete, védelme:

Az önellátó, egészségvédő képességek kialakítása a testi szükségletek kielégítése: higiéné, táplálkozás, mozgás, életritmus, öltözködés, edzés. Ezáltal a lelki szükségletek kielégítését is elősegítjük: stressz mentes élet-vitelt, érzelmi biztonságot, nyugalmat.

Célunk: az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek - különös tekintettel a gyermekvédelmi szempontból érintett gyermekek (pl: a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, veszélyeztetett gyermekek) - segítése, a hátrányok enyhítése, az esélyegyenlőség megteremtése, a prevenció és a koragyermekkori intervenció.

Vezetői feladatok:

- a szülők tájékoztatása az óvoda házirendjében meghatározott, a gyermekek óvodai életrendjével, a gyermeki jogok és kötelességek gyakorlásával kapcsolatos rendelkezésekről;
- a problémák jelentkezésekor a törvényi előírásoknak megfelelően jár el;
- igazolatlan hiányzások esetén jelzési kötelezettsége van;
- közvetlen kapcsolatot tart fenn a gyermekvédelemben érintett szakemberekkel;
- a gyermekvédelmi feladatok ellátásához kapcsolódó személyi és tárgyi feltételek biztosítása;
- irányítja és ellenőrzi az intézményben folyó gyermekvédelmi feladatokat.

Óvodapedagógusi feladataink:

- befogadó, elfogadó környezet kialakítása, a gyermekek zökkenőmentes beilleszkedésének biztosítása, az egyéni, életkori sajátosságok figyelembevételével, rugalmas hozzáállással, differenciálással;
- a gyermekek és családok - lehetőségekhez képest- minél jobb megismerése, bizalom alapuló kapcsolat kialakítása a szülőkkel;
- szülői és gyermeki jogok és azok érvényesítésének megismertetése (törvények, szabályzatok), biztosítása, tájékoztatás a gyermekvédelmi munkáról;
- a gyermekek problémáinak felismerése, feltárása, kezelése (hátrányok, veszélyeztető tényezők), óvó- védő intézkedések megtétele;
- a szülőkkel való segítő beszélgetés lehetőségének felkínálása és szükség esetén segítségnyújtás a szociális segítő bevonásával;
- a gyermeket érintő ügyek mentén együttműködést segítő kapcsolat kiépítése és folyamatos fenntartása az óvoda munkatársai, gyermekvédelmi felelőse és a társszakmák képviselői közreműködésével, amelyek az egyes esetek kezelése kapcsán előtérbe kerülnek;
- a jelzési kötelezettség fontosságának, az egyén felelősségének folyamatos erősítése a gyermeki jogok biztosításának érdekében.

Gyermekvédelmi felelős feladatai:

- a gyermekvédelmi tevékenység összehangolása az óvodapedagógusok között;
- éves munkaterv készítése, értékelése;
- jogszabály változások figyelemmel kísérése, a kollégák tájékoztatása;
- az óvodapedagógusok felderítő tevékenységének segítése, tanácsadás a felmerült helyzet kezelésére, esetjelző adatlapok kiosztása;
- a gyermekvédelmi esetek dokumentációjának kezelése (esetjelző adatlap);
- az óvodavezető mindenkor tájékoztatása az intézményben zajló gyermekvédelmi problémákról;
- gyermekvédelmi felelőssel, a Család és Gyermekjóléti Szolgálattal és a Hivatal Gyámügyi Osztályával, a Rendőrséggel, a területileg illetékes Pedagógiai Szakszolgálat munkatársaival, Védőnői Szolgálattal és szükség esetén egyéb szakemberekkel.

Jelzési kötelezettség: óvodapedagógus > gyermekvédelmi felelős > igazgató > felsőbb szervek.

Munkánk eredményes, ha

- érvényesülnek a gyermeki jogok
- a prevenció során meg tudjuk akadályozni a veszélyeztettség kialakulását
- egyedi probléma esetén segíteni tudunk
- a hátrányos helyzetben lévő családokkal jól működünk együtt
- differenciált bánásmóddal kompenzálni tudjuk a gyermek hátrányait (humánus, megértés, támaszkodás, szeretet)
- csökken az esélyegyenlőtlenség
- a gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek segítségével szükség esetén a gyermeket biztonságba, megnyugtató környezetbe helyezhetjük
- a rászoruló családok bizalommal fordulnak az óvodához problémáik megoldásához való segítségadásért.

A szociálisan hátrányos helyzetű családok és gyermekeik pedagógiai módszerekkel való segítségének lehetőségei óvodáinkban:

- egyéni bánásmód
- differenciált fejlesztés csoportjában
- logopédiai fejlesztés, részképesség hiány korrigálása

Gyermekvédelmi munkánk során mindannyian ügyelünk arra, hogy a rászoruló gyermekek és szüleik ne érezzék ezt a segítségnyújtást pozitív diszkriminációnak.

VIII. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSE

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 3. § (6) szerint: „A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.”

Nkt. 45.§(2a)* Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.

Nevelőmunkánk célja, hogy segítsük hozzá a gyermekeket korunk és társadalmunk kultúrájában való tájékozódáshoz, és ezen keresztül a társadalmi beilleszkedéshez. Az ép gyermekek is sokban különböznek egymástól, nevelésünk során figyelembe kell vennünk egyéni igényeiket. Az eltérő fejlődésű gyermekekre ez fokozottan érvényes. Egyrészt jelentősen különbözik a fejlődésük üteme, másrészt az is változó, hogy az mely területeket érint. Esetükben törekszünk a megfelelő információk feltárására és ennek tükrében végezzük nevelő, fejlesztő munkánkat.

Fontos elvünk a másik ember elfogadása. A kisgyermek emberi méltóságának, jogainak biztosítása, a gyermekek egyéni különbözőségének tiszteletben tartása, a szereteten, őszinte ér-

deklardésen és elfogadáson alapuló magatartás, a nagyfokú tolerancia. Ennek elérése érdekében igyekszünk fejleszteni az együttneveléshez szükséges kompetenciákat.

Óvodánkban teljes integráció valósul meg, vagyis az óvodai nevelés teljes ideje alatt a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek az épek csoportjában tartózkodnak. Tapasztalatunk, hogy a gyermekek elfogadják a „különbözöséget”, és ebben az óvodapedagógusi mintaadás segíti őket.

VIII.1. AZ INTEGRÁCIÓ FOLYAMÁN MEGVALÓSÍTANDÓ NEVELÉSI

FELADATAINK

- szükség esetén egyéni fejlesztési terv készítése, individuális módszerek, technikák alkalmazása, egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívák keresése,
- a gyógypedagógus iránymutatásainak, javaslatainak beépítése a pedagógiai munkába,
- együttműködés a különböző szakemberekkel.
- Ebben a folyamatban a gyógypedagógus az a személy, aki segíti az óvodapedagógust a diagnózis értelmezésében, figyelemmel kíséri a gyermek haladását, fejlődését, javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükségletekhez igazodó módszerváltásokra.
- Az óvodapedagógussal közösen együttműködik, annak tapasztalatait, észrevételeit figyelembe veszi.
- Szükség esetén fogadóórát biztosít a szülők számára.

VIII.2. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlesztése elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, ezért az óvodai nevelés során az óvodapedagógusoknak és a gyógypedagógiai szakembereknek hatékony együttműködése elengedhetetlen. Óvodánkban ennek megvalósítására törekszünk.

VIII.3. HÁTRÁNYOS ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK AZ ÓVODÁBAN

Feladataink hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel kapcsolatban:

- a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek problémáinak
- felismerése, kezelése, óvodába járásának elősegítése, felzárkóztatása, valamint
- rendszeres óvodalátogatásának és hiányzásának figyelemmel követése, szükséges intézkedések megtétele;
- a problémákat okozó tünetek felismerése – szükség esetén – szakember keresése az óvodai szociális segítő bevonásával;
- hiánnyal kapcsolatos adatszolgáltatás a gyermekvédelmi felelős és a vezető felé;
- együttműködés az esetben érdekelt gyermek családgondozójával, esetmenedzserével, ha szükséges szorosabb kapcsolattartás a szakemberekkel;
- a gyermek személyiségi jogainak védelme, a titoktartási kötelezettség betartása;
- a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítése a családok számára a szociális segítő bevonásával.
- Óvodánkban gyermekvédelmi felelős képviseli a gyermekek érdekeit, szervezi, irányítja, és személyes részvételével elősegíti a gyermeki jogok, érdekek érvényesülését. Együttműködik a családokkal, a pedagógusokkal, a gyermekvédelmi szervekkel
- Munkájában, meggyőzés, megértés, határozottság, következetesség, törvényesség és méltányosság vezérli.

VIII.4. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSÉNEK IRÁNYELVEI NEVELÉSE

Általános elvek

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű

nyű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az Irányelv célja

Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékosság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: habilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan team munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai - orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszédfogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó

vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,

- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására. A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők:

- A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- Korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.

A gyermek

- életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
- képességei, kialakult készségei,
- kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
- családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmazottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára.

- A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

- pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának terve-

zésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülés specifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus
- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.
- A gyermek fogyatékosságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:
  - segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
  - javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,

- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult moz-

gás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és étletteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és a terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

Mozgásfejlesztés:

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése:

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység:

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés:

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt

fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés:

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése:

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezik az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékeztet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi fogyatékoság – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik

A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10° , azaz teljes szélességében legfeljebb 20° .

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéniét, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségekre.

- **Az óvodai nevelésben részesülő vak gyermekeknél** (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozgásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást. Az önkiszolgálás terén életkoruk és sérültségük mértéke szerinti önállóság kialakítása a cél. A környezetük valósághű megismerése széles körű érzékeltetéshez, a biztonságos téri tájékozódás támpontokhoz kötötten valósítható meg. Az eszközök kiválasztásánál – színek helyett – elsődleges szempont a jól tapinthatóság biztosítása. A környezet kialakításakor tapintható jelzések alkalmazása, a bútorok lehetőség szerinti állandó rendje javasolt. A számélmények kialakulását az akusztikus minták, a mozgás

és a verbális kifejezések is hatékonyabbá teszik, az óvodai tevékenységek során a hatrekeszes dobozok, gombás-, szöges táblák alkalmazása a Braille-írás-, -olvasásrendszer megtanulását készíti elő.

- **Az aliglátó gyermekek** (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel. A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem. Az alig látó gyermekek közül a látásukat praktikusán jól használók számára olyan fejlesztő programot kell biztosítani, mely a látó-halló (tapintó) életmódra felkészítést tűzi ki célul. A fejlesztés fő területei ez esetben megegyeznek a gyengénlátó gyermekek nevelésének elveivel [2.2. c) pont].
- **A gyengénlátó gyermekek** (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebből, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.

- A tapintás által szerezhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.
- **A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek** esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. Ez gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg. Abban az esetben, amikor az enyhébb látási sérülésekhez enyhébb fogyatékoságok csatlakoznak, akkor az integrált óvodai nevelés is lehet eredményes.

A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.

Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

Bár a hallássérült szülő hallássérült gyermekére az adott intézmény pedagógiai programjában előírt kommunikációs forma (beszéd, gesztus) vonatkozik, kívánatos, hogy a (gyógy)pedagógus oly mértékben legyen jártas a jelnyelv használatában, hogy azt szükség esetén fel tudja használni a gyermekekkel való kommunikációban és a hallássérült szülőkkel való érintkezésben.

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermekek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

- **A súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek** (a beszédtartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció. Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásával, majd beszéddel hívja fel magára a figyel-

met, közölje kívánságait. Környezete igyekezzon a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében. A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

- **A nagyothalló** – gyermekeknél a beszédtartományban mért hallásveszteség 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásveszteséget mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg. A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikációfejlesztés rendszerébe

- **A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott** (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

- **A halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás** korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárscsoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha a gyermek nevelése vélhetően csak a

speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett valósítható meg megfelelően.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését.

Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell, hogy biztosítson:

- az alapmozgások, manipuláció kialakítására, fejlesztésére,
- a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztésére, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelően a szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztésére,
- a beszédindításra, a beszédmegértés fejlesztésére, az aktív szókincs bővítésére,
- a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítására,
- az adekvát játékhasználat elsajátítására, a kognitív funkciók fejlesztésére.

Ezek kialakításánál kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

A fejlesztés során a csoportos foglalkozásokon törekedni kell a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre, az egymás melletti tevékenykedés fejlesztésére.

Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszéd problémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszéd szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés

keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkal való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociá-

lis interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítségével használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményben foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

VIII.5. BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉG (BTMN)

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 4. § (3) alapján: beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek,

Célunk:

alapvető életvezetési képességek elsajátíttatása, amelyek szükségesek a közösségen belüli viszonylag önálló, illetve önálló élet eléréséhez

Feladataink:

- szükséges pedagógiai attitűd biztosítása befogadó, elfogadó, előítéletektől mentes, hiteles magatartás;
- szülő és pedagógusok szoros együttműködése a beilleszkedés segítésében;

- gyógypedagógiai szakemberekkel való konzultáció után egyéni fejlesztési terv készítése
- kapcsolattartás, rendszeres konzultáció, együttműködés a szülőkkel és szakemberekkel;
- individuális, a gyermek szükségleteihez igazodó módszerek alkalmazása, alternatívák keresése, rugalmas szervezeti keretek biztosítása;
- differenciálás: az egyes gyermek egyéni szükségleteihez igazított fejlesztési folyamat biztosítása;
- eltérő terhelhetőség figyelembe vétele;
- annak felismerése, hogy a gyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre képes (erősségek feltérképezése);
- fejlődést segítő játékok alkalmazásával a gyermekek kapcsolatépítő képességeinek, ill. önismeretének fejlesztése;
- közösségi nevelés pozitív irányú erejének megtapasztaltatása;

Befogadó intézményként kötelességünk:

- felvételi naplóban feltüntetni a szakértői bizottság nevét, címét, szakvélemény számát, kiállítás keltét, felülvizsgálat időpontját;
- minden év június 30-ig meg kell küldeni az illetékes bizottság részére annak a gyermeknek a nevét, akinek felülvizsgálata a következő nevelési évben esedékes;
- intézményváltozás jelzése a szakértői bizottság felé.

Befogadást támogató kapcsolattartás színterei:

1. Szülőkkel való kapcsolattartás:

- szülők lelki segítése/a racionális elfogadás kialakulásának támogatása/;
- szülő-gyermek kommunikációjának támogatása;
- az óvodai szociális segítővel való kapcsolattartás.

2. Gyógypedagógussal való kapcsolattartás:

- tájékozódás a gyógypedagógus segítő szerepéről;
- a gyermek erős és gyenge oldalának közös elemzése;
- közös tervezés a fogadó pedagógus feladatait illetően;
- pedagógus hospitálási lehetőségének biztosítása a fejlesztésben;
- gyógypedagógus hospitálási lehetőségének biztosítása.

Elvárások a gyógypedagógustól:

- iránymutatás, segítségadás a fejlesztési terv elkészítéséhez
- együtt működik és konzultál a pedagógussal;
- nyomon követi a gyermek fejlődését;
- kapcsolatot tart a szülőkkel.

3. A gyermek csoportba való beilleszkedése:

- csoport tagjaitól valamiben eltérő gyermek természetes kezelése;
- segítségnyújtás lehetőségeinek megismertetése a csoporttársakkal;
- a többi gyermek figyelmének ráirányítása a fogyatékos gyermek erősségeire.

VIII. 6. TEHETSÉGES GYERMEK AZ ÓVODÁBAN

Óvodás korban tehetségigéretről, tehetségre irányuló hajlamokról beszélhetünk. Adottsága valamilyen területen az átlagosnál jobb, és ehhez sokszor a kíváncsiságnak és az akaratnak szokatlan erőssége társul. Az adottság csak egy lehetőség, amely áldássá válhat a belső erők és a környezet hatása által. Az óvodáskor alapozó időszaknak tekinthető, elsősorban a megfelelő érzelmi fejlődést kell biztosítani a gyerekek számára azzal, hogy törődünk velünk, engedjük őket szabadon játszani, tevékenykedni. Vannak olyan területek, ahol nagyon fontos, hogy megtörténjen a kiemelkedő képességek felismerése 6 éves korig.

Tehetségre utaló jellemzők az óvodás korban:

- jó koncentrációs képességek (hosszú ideig tudnak figyelni)
- szokatlanul jó memória (rövid és hosszú távú)
- fejlettebb kognitív funkciók
- korai nyelvi fejlettség változatos, gazdag szókincs
- kíváncsiság, tudásvágy, sokrétű érdeklődés
- önálló tanulásra való hajlam – szeret egyedül tevékenykedni
- kreativitás
- fejlett igazságérzet
- humorérzék
- túlérzékenység
- maximalizmus
- erős kötődés emberekhez, tárgyakhoz
- fejlett képzelőerő
- korai figuratív ábrázolás
- valóság és fikció korai megkülönböztetése
- absztrakt gondolkodás
- kiemelkedő matematikai készségek
- önreflexió
- fejlett koordináció, finommotoros mozgás

Célunk:

a tehetségigérek és megjelenési formáinak felismerése és fejlődésük elősegítése
(intellektuális, speciális képességekben és viselkedési jegyekben).

Feladataink:

- a tehetségigérek felismerése, azonosítása, gyenge oldalainak kiegyenlítése;
- a többi gyermek társuk iránti érzékenyítése;

- a fejlesztés feltételeinek biztosítása (eszköz, anyag, hely, idő) és egyéb speciális szükségletek kielégítése;
- sikerélmény biztosítása;
- kapcsolat a Pedagógiai Szakszolgálat tehetségkoordinátorával;
- a szülők, a család figyelmének felhívása, segítségnyújtás;
- érzelmi stabilitást nyújtása a gyerekeknek;
- differenciálás, elfogadás, elfogadtatás, inkluzív- befogadó szemlélet, egyéni bánásmód alkalmazása.

Tehetségígéret módszereinek alkalmazása:

- gyorsítás: magasabb szintű feladat adása
- gazdagítás: fejlesztés kis csoportban

IX. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS

AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS CÉLJA

Az óvodai egészségfejlesztés célját a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128. § határozza meg, mely szerint:

- (1) A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.
- (2) A nevelési-oktatási intézmény által működtetett teljes körű egészségfejlesztés olyan folyamat, amelynek eredményeképpen a pedagógusok a nevelési- oktatási intézményben végzett tevékenységet, a helyi pedagógiai programot és szervezeti működést, a gyermek és a szülő részvételét a nevelési-oktatási intézmény életében úgy befolyásolják, hogy az a gyermek egészségi állapotának kedvező irányú változását idézze elő.

AZ EGÉSZSÉG MEGHATÁROZÁSA

Az egészség fogalmát az Egészségügyi Világszervezet így definiálta: "Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társas-társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség és nyomorekság hiánya." Az élet és az egészség, az embernek semmi mással nem pótolható alapvető értéke. Nélküle sem egyéni, sem társadalmi lét, sem kultúra nem valósítha-

tó meg. Az egészség megszerzése, fenntartása és fejlesztése az egyed, illetve a közösség egész életén át tartó, az élethez, a sikeres önmegvalósításhoz és a társkapcsolatokhoz szükséges feladatát képezi. Az egészségvédő és egészségfejlesztő magatartás elérésének feltétele azoknak az alapképességeknek az elsajátítása, amelyek az egészséget védik, fejlesztik, ha kell, korrigálják. Napjainkban az egészség megtartása, fejlesztése, az életre, a sikerre vonatkozó kompetenciák kialakítására épül, amely feltételezi a személyiség (testi, érzelmi, értelmi, akarat) és társkapcsolati viselkedés megismerését, gyakorlással erősíti a különböző élethelyzetekben a testi-lelki edzettséget, pótolja, kiegészíti a hiányzó egészségvédő képességet, továbbá attitűddé alakítja az egészségvédő magatartást.

EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS KISGYERMEKKORBAN

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja az óvodai nevelés alapvető feladatának a gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítését jelöli meg. Ezeknek a szükségleteknek kielégítése biztosíthatja a kisgyermek egészséges fejlődését, a legteljesebb egészségi potenciáljának elérését, azaz a lehetőséget arra, hogy a gyermek a mindennapi élet alternatívái közül a leg-egészségesebbet válassza. Az egészség fejlesztése kisgyermekkortól kezdődik, így az óvodai egészségnevelés megalapozó jelentőségű a személyiségfejlesztésben. Az egészségvédő potenciál fejlesztése megköveteli, hogy az óvodai nevelés segítse az egészséges életvitel iránti igény kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások visszaszorítását. Az egészség védelme tanítható, fejleszhető. A kisgyermekkorban történő egészségre nevelésnek az élet további szakaszaira is kiható jelentősége van. Ezeket figyelembe véve az óvodai egészségfejlesztés kiemelt nevelési terület. Az óvodai nevelés elválaszthatatlan része az egészség fejlesztésére (promóció) és az egészségkárosodás megelőzésére (prevenció) irányuló egészségnevelő tevékenység. Mindkét egészségfejlesztési feladat vonatkozik a testi, a lelki és szociális nevelő tevékenységre. Az egészségnek a nevelési folyamat minden mozzanatában alapozó szerepe van. A modern értelmezésű egészségnevelés széleskörűen készíti fel az óvodás gyermeket az egészségvédelmére: edzi a testi erőnlétét, gondozza lelki (érzelmi, akarat, értelmi) kiművelését és az embertársakkal kapcsolatos (szociális) együttműködési készségét. Az egészség hármassága (testi, lelki, társkapcsolati) jellemzője megbonthatatlanul egybefonódik a személyiségfejlesztés feladatával, annak védelme, fejlesztése nem önálló nevelési feladat. A speciális egészségfejlesztő szempontokra és módszerekre az óvodapedagógusnak tudatosan kell felkészülnie.

EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 128. § (3) A nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében kiemelt figyelmet kell fordítani a gyermek egészséghez, biztonságához való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek különösen

- az egészséges táplálkozás,
- a mindennapos testnevelés, testmozgás,
- a testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,
- a bántalmazás és erőszak megelőzése,
- a baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás,
- a személyi higiéné területére terjednek ki.

AZ EGÉSZSÉGES TÁPLÁLKOZÁS

Az egészségfejlesztési program az óvodásgyermekek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítését szolgálja. A helyes étkezési szokásokat kisgyermek korban kell kialakítani épp úgy, mint az egészséges életmód egyéb jellemzőit, összetevőit/pl. a mozgásigény kifejtését, az alapvető személyi higiénés ismeretek elsajátítását és begyakorlását./ A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek egészséges táplálása, mivel az óvodás gyermek fejlődésének egy olyan periódusában van, melyre jellemző a nagyfokú és rendszeres fizikai aktivitás, a szervezet gyors növekedése, ami ennek megfelelő tápanyagfelvételt tesz szükségessé. A teljesítés nemcsak anyagiakon (élmezési normán), de szemléleten (étrend-összeállításon), óvónői leleményességen (egészségpedagógiai kulturáltságon) és a szülők segítő együttműködésén is múlik. A gyermeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta az öt alap élelmiszercsoport mindegyik tagjából kell fogyasztania. A gyermekek gyakran fogyasztanak tejtermékeket, és az idénynek megfelelő gyümölcsöt és zöldségeket. Óvodánkban az étkezéseket kötött keretek között szervezzük. Az intézményben tízórai, ebéd, uzsonna áll a gyermekek rendelkezésére. Az óvodai élmezés nem tudja biztosítani a gyermekek számára az egész napra szóló élelmiszerek szükségességét. Igyekszünk meggyőzni a szülőket, hogy töröljék gyermekük étkezési szokásrendjéből a túl cukros, sós, zsíros ételeket, a cukrozott szörpöket, kólafélét, a chipset, édességet. Nem erőltetjük az ételt, de kínálunk, igyekszünk megszerettetni az új ízeket. Nem az étel elkészítése, hanem az étkezés lebonyolítása alkotja az óvodapedagógus egészségpedagógiai feladatát. Az

étkezéshez való előkészületben a gyermekek is vegyenek részt - életkori fejlettségüknek megfelelő szinten –, és legyenek részesei étkezésük az önkiszolgálásnak.

Feladatunk:

- A kulturált étkezési körülmények biztosítása.
- Óvodai napirend keretében az óvónők a dajkával együttműködve ismertetik meg a gyermekeket új ízekkel, addig ismeretlen étel-és italféleségekkel.
- Az étkezést örömtelivé tenni, jó hangulatot teremteni az ételek elfogyasztásához, intenzív rázásra ösztönözni.
- Folyadék folyamatos biztosítása.
- Életkoruknak, fejlettségüknek megfelelően kanál, villa, kés helyes használatával ismertetjük meg a gyermekeket.
- Az étkezés végén az asztalok rendjének helyreállításának irányítása a dajka feladata.
- Fokozottan ügyelünk a táplálék érzékeny gyermekek diétájára.
- Lehetőség szerint, minél több gyümölcs, zöldség kerüljön az asztalra.
- Tanácsadás a szülőknek (szülői értekezleten, fogadóórán, kötetlen beszélgetés keretében), hogy az óvodai étrendet otthon milyen ételféleségekkel egészítsék ki.
- Az egészséges táplálkozásra nevelés érdekében játékos alkalmakat teremtünk arra, hogy a gyermekek maguk is részesei legyenek egyszerűbb ételek elkészítésének (pl. saláta készítés).
- Minden érzékszervet megmozgatunk a tapasztalatszerzés során, ismerkedünk gyümölcsökkel, zöldségfélékkel: zöldséges üzletet, kerteket látogatunk, kóstolók és salátakészítés zöldségből, gyümölcsből.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Önállóan el tudják dönteni, hogy mennyi ételt fogyasztanak.
- Önállóan töltenek vizet a kancsóból.
- Ismerik a kulturált étkezés szokásait, higiénikusan étkeznek.
- Szívesen kóstolnak meg új ízeket.
- Ismerik a fogyasztott ételek, gyümölcsök, zöldségek nevét.
- Az óvodába nem hoznak szénsavas üdítőt, chips-et a gyermekeknek.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS, TESTMOZGÁS

A mozgásszervek fejlődésének belső, élettani ingere a mozgásra való készítésben mutatkozik meg, ezért a mozgás élettanilag a kisgyermek alapvető életjelensége. A gyermek mozgásigénye folyamatos kielégítésre vár. A változatos mozgáslehetőség biztosítása óvodásaink számára kiemelt feladatunk, ezért minden nap alkalmat teremtünk rá. A kisgyermek mozgásszükségletének kielégítése legnagyobb részt a játéktevékenység útján valósul meg. A játék, a mozgás segíti a gyermeket önmaga és a környező világ jobb megismerésében, a környezet felfedezésében és meghódításában. A felfrissítő, edző mindennapi testnevelés középpontjában is a sok mozgással járó játék áll. Emellett a vegyes korcsoportra szabott, mozgásfoglalkozást is tartunk hetente, amelyen olyan elemi mozgásokat tanulnak és gyakorolnak a gyermekek, amelyek sportági mozgásokból levezethetők, de elemi jellegüknel fogva már elveszítették sportági jellegüket.(mászás, járás, futás, ugrás, dobás, elkapás). A gyermekek fokozott mozgásigényének kielégítését jól szolgálják az udvari játékok és munkaeszközökkel való munkálkodások. Ha az idő engedi, sokat tartózkodunk a szabadban. Az udvari tevékenység mellett a séta, kirándulás egészsíti ki a levegőzést. A mozgáshoz változatos eszközöket biztosítunk, melyek alkalmasak a nagy és finommozgások fejlesztésére. Az egyensúlyérzék kialakítására speciális eszközöket is használunk. A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást, ezért a szervezett tornafoglalkozások keretében prevenciós, fejlesztő tornagyakorlatok végzésével segítjük a gerinc deformitások megelőzését. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartását javítjuk.

Feladataink:

- A gyermekek egészséges fejlődése érdekében azoknak a feltételeknek a megteremtése, amelyek elősegítik a biológiai fejlődést, követik a szervezet teherbíró-ellenálló- és alkalmazkodóképességét, valamint fejlesztik erejüket, ügyességüket, gyorsaságukat és állóképességüket.
- Az udvar lehetőségeinek kihasználása a gyermekek nagymozgásának fejlesztéséhez (járás, futás, kúszás, mászás).
- Minél több alkalom biztosítsa a szabad mozgásra, mivel ez gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgás-tevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére.
- A mozgásos tevékenységet, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, egyéni szükségleteihez, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez méretezzük.
- Edzési lehetőséget biztosítani a környezet, levegő, nap kihasználásával.

- Megtervezni a helyet, időt, és a közegekben való mozgást fokozatos terheléssel, figyelembe véve a korosztályok életkori sajátosságait.
- Időjárástól függően (köd, -5 fok, eső, viharos szél esetén nem) napi 1-3 órát levegő és napfényedzést biztosítani a gyerekeknek a fokozatosságot betartva.
- A nyári napirend alakításánál az egész napos levegőn való tartózkodásra törekvés (kivétel az erős napsugárzás miatt a 12-15 óra közötti időszak).
- Az általános balesetvédelmi szabályok megismertetése, begyakoroltatása és ellenőrzése a gyermekek biztonságának és egészségének védelmében.
- A mozgás utáni regenerálódás biztosítása.
- Szülők bevonása a programba.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Szeressenek mozogni, legyenek kitartóak a mozgásos játékokban.
- Képesek harmonikusan együttműködni társaikkal mozgásos tevékenységekben.
- Örömként élik meg a- közös (játékos, sportos) mozgást.
- Kialakult nagymozgásuk, finommozgásuk, egyensúlyészlelésük legyen összerendezett.
- Ismerik és biztonságosan használják a mozgásfejlesztő és mozgásos tevékenységekhez szükséges eszközöket.
- Tartózkodjanak szívesen a szabad levegőn, és váljon természetes igényükké a szabadban való mozgás.

A TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG FEJLESZTÉSE, A VISELKEDÉSI FÜGGŐSÉGEK, A SZENVEDÉLYBETEGSÉGEKHEZ VEZETŐ SZEREK FOGYASZTÁSÁNAK MEGELŐZÉSE

A dohányzás megelőzésének feladata

Felmérések igazolják, hogy az óvodásgyermekek családjának több mint felében él dohányzó felnőtt, aki kedvezőtlen mintát nyújt a gyermekek számára. A dohányzás megelőzésében és visszaszorításában jelentős szerep jut az óvodapedagógusoknak és az óvoda technikai személyzetének. Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára, ezért az óvoda dolgozói nagyobb felelősséggel tartoznak személyes példamutatásukért. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat. Az óvoda egész területe dohányzásmentes terület. Törekszünk arra, hogy az in-

tézményünk dolgozói ne dohányozzanak. A szülőket is ösztönözzük erre, hogy pozitív példát mutassanak a gyerekeiknek. és induljon mozgalom a kisgyermekek otthoni dohányzásmentes környezete érdekében.

Ajánlott tevékenységek:

Szabad beszélgetések. A beszélgetés kezdeményezője lehet az óvodapedagógus, de lehet maga gyermek is (valamely aktuális eseménnyel, élménnyel, filmjelenettel stb. kapcsolatosan). A szabad beszélgetésben kisebb, önkéntesen csatlakozó gyermekcsoport vehet részt beszámolóval, események értékelésével, képek nézegetésével, stb. párhuzamosan. Fontos: az önkéntes részvétel, a szabad megnyilatkozás és vélemény-nyilvánítás.

A dohányzás ártalmainak elemzésére szolgáló szabad beszélgetések kezdeményezésére a következő alkalmakat, lehetőségeket alkalmazzuk:

- Kirándulási élmények feldolgozása: napsütés, szabad levegő, napozás.
- Városi, falusi élmények megbeszélése: az utca forgalma, a gépkocsik füstje, az áruházak levegője, gyárak környékének kedvezőtlen viszonyai, utazás tömegközlekedési járművön, az utcai porképződés, az otthoni állattartással járó szagok.
- Élmények elmondása a dohányfüstös helyiségekről: saját lakásunk levegője, szórakozó helyek füstje, gyárkélmények füstje, füstmérgezéses balesetek; a családban dohányzók megszokott dohányzási helyei, vendégségben tapasztalt dohányzás.
- Beszélgetés arról, milyen leszek, ha nagy leszek: mi szeretnék lenni; segíteni akarok másoknak, alkotni szeretnék, egészséges, edzett, erős akarok lenni; mit kell ezért tenni, mit kell elkerülni (elhatározom, hogy nem kezdem el a dohányzást).
- Ismeretek átadása a dohányzás ártalmairól a gyermeki élményekkel kapcsolatosan: károsítja a tüdőt, az idegrendszert, valamint a gyomor és a szív munkáját; másokat is károsít, zavarja azokat, akik beszívják a dohányfüstöt, kellemes-e a füstös levegőjű teremben tartózkodni, hogyan védekezhetünk ellene (szabad levegőn tartózkodás, a lakás szellőztetése).

A BÁNTALMAZÁS ÉS ERŐSZAK MEGELŐZÉSE

A WHO definíciója: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenci-

ális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”

Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét, amely súlyos ártalmat okoz, vagy ennek veszélyével fenyeget bármelyik területen: egészség, oktatás, érzelmi fejlődés, táplálkozás, lakhatás és biztonságos körülmények, amely veszélyt jelent, vagy nagy valószínűséggel jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki és spirituális, erkölcsi és szociális fejlődésére.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése.

A gyermekbántalmazás azt jelenti, ha valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt - bár tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

Fizikai bántalmazás az a szándékos cselekedet, vagy gondatlanság (így különösen ütés, rázás, mérgezés, égés, fulladás, közlekedési baleset, stb.), amely a gyerek fizikai sérüléséhez, halálához vezet vagy vezethet. Ide sorolható a közlekedés során elkövetett gondatlan veszélyeztetés (gyermekülés hiánya, ittas vezetés, kivilágítatlan kerékpár stb.)

Az érzelmi bántalmazás azt a rendszeres, hosszú időn át tartó érzelmi rossz bánásmódot jelenti, amely súlyos, és tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Ez magában foglalhatja annak közvetítését a gyermek felé, hogy értéktelen, el nem fogadott, nem kívánt és nem szeretett. Jelenthet az életkornak, vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztását a gyermekkel szemben (pl. a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez nem igazodó követelmények). Ide tartozik a gyermekekben állandó félelemérzet, vagy szorongás keltése, megszégyenítés, állandó kritizálás, az érzelmi zsarolás, a gyermek kihasználása. Az érzelmi bántalmazás súlyos formája az olyan élethelyzet, amelyben a gyermek, szem- és fültanúja más bántalmazásának. Az érzelmi bántalmazás mindezen komponenseket magában foglalhatja, de egymagában is jelentkezhethet. Különleges ellátást és kezelést igényel, ha gyermek bántalmaz gyermeket. Ezekben az esetekben egy gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl - ismételt - fizikailag, lelkileg

bántalmaz, vagy szexuálisan molesztál. A probléma kezelésénél igen fontos, hogy az áldozat és az elkövető egyaránt kapjon megfelelő segítséget. Speciális terület a testvérbántalmazás, annak érzelmi vonatkozásai, indulati tartalma miatt.

Feladataink:

- Az intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudjuk megszüntetni, segítséget kérünk a gyermekjóléti szolgálattól.
- A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.
- A gyermekek szüleit a nevelési év kezdetekor tájékoztatjuk a gyermekvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.
- A kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan "érzékeny". Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvoda gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is. Mindezek megelőzésére nem elég a szülőket felvilágosítani, de a védekezés helyes módszereinek alkalmazására sarkallni is szükséges. Ennek megvalósítása érdekében a szülői értekezleteken megbeszélési anyagként alkalmazzuk az erőszakot sugárzó tömeghírközlések, filmek kivédését is.

BALESET-MEGELŐZÉS ÉS ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS

A gyermekbalesetek megelőzése érdekében illetve bekövetkezésekor ellátandó feladatok az SZMSZ –ben kerültek rögzítésre. Az óvoda berendezése, eszközei csak a baleset megelőzés szempontjai alapján történt vizsgálat után kerülnek használatba, állapotuk folyamatosan ellenőrzésre kerül, ez az udvari eszközök esetében szakértői felülvizsgálattal egészül ki. Elsősegély doboz kötelező minden óvodában. Fontos, hogy rájöjjenek az óvodások, hogy egy kis odafigyeléssel és óvatossággal rengeteg baleset és a vele járó fájdalom elkerülhető lenne. A gyerekek megismerkednek a vészhelyzetek, vagy balesetek során elvégzendő legfontosabb teendőkkel, illetve ezek közül is azzal, amit ők el is tudnak végezni. Ide tartozik a segítségí-

vás (felnőtt értesítése, vagy esetleg mentőhívás), a beteggel való kapcsolatteremtés és a könnyebb sérülések ellátása. A gyerekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy (pl.: bicikli, mászóka, autó, gyógyszer) milyen veszélyforrásokat hordoz magával, illetve mire érdemes odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében.

Módszerek: a szerepjáték, mesélés, bábozás, könyv és képolvasás, társasjátékok, beszélgetés.

Védő-óvó előírások:

Az óvoda házirendjében vannak meghatározva azok a védő, óvó előírások, amelyeket a gyermekeknek az óvodában való tartózkodás során meg kell tartaniuk. A gyermekekkel- az óvodai nevelési év, valamint- szükség szerint, a foglalkozás, kirándulás stb. előtt ismertetjük a következő védő-óvó előírásokat: - az egészségük és testi épségük védelmére vonatkozó előírás, - a foglalkozásokkal együtt járó veszélyforrások, - a tilos és az elvárható magatartásforma. A védő-óvó előírásokat a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően ismertetjük. Az ismertetés ténye a csoportnaplóban kerül dokumentálásra.

SZEMÉLYI HIGIÉNÉ

A gyermek a családból érkezik az óvodába, magával hozza az otthoni higiénés szokásokat, amelyek nem feltétlenül azonosak az óvoda mindennapos szokás rendjével.

Testápolás

A testápolás a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres és szükség szerinti tisztálkodásukat és igényük kialakulását szolgálja. A gyermek higiénés állapotának megítélése, szükség esetén a testápolás pótlása az óvodapedagógusok, a dajka részéről bensőséges ellátást igényel. A higiénés szemlélet átadása tehát nem jelenthet a gyermek számára megszégyenítést. Elegendő időt és szükséges segítséget biztosítunk a gyermekeknek a tevékenység ellátására. Alapkövetelmény, hogy a személyi higiénés felszerelés minden gyermek számára külön-külön álljon rendelkezésre.

Feladataink:

- A tisztálkodási folyamat megismertetése: helyes sorrendiség és technika begyakorlása.
- A legfőbb személyi higiéniai nevelési feladatunk: a kézmosás szokássá fejlesztése, valamint a legintimebb higiénés tevékenység, a WC és a WC-papír használatának megtanítása. Az óvónők és a dajka részt vállal ennek begyakoroltatásában.
- A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítjuk a gyermekekben.

- A test tisztántartásán értjük a bőr, fogak, haj, érzékszervek, körmök ápolását, melyre szintén megtanítjuk a gyermekeket.
- A saját személyi felszerelés (törülköző, zsebkendő, fésű, fogmosó-felszerelés) használatára szoktatás.
- A napirend keretei között elegendő időt biztosítunk a gyermekeknek a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére.
- A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújtunk.
- Fokozatosan alakítjuk ki az önállóságot.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek és használják a WC-t.
- Vegyék észre bepiszkított kezüket, bőrüket és azt kellemetlennek, zavarónak, a tisztaságot pedig kellemes állapotnak érezzék.
- Csak a saját felszerelésüket használják.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyére teszik azokat.
- Zsebkendőjüket önállóan használják köhögéskor, tüsszentéskor egyaránt.
- Segítsenek a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben.

Öltözködés

Az öltözködés során minden gyermeknek szükség szerint segítünk. A szülőket igyekszünk meggyőzni, hogy gyermeküket időjárásnak megfelelően öltöztessék, legyen váltóruhájuk, a ruhákba rajzolják bele a gyermekük jelét. A szülőket arra ösztönözzük, hogy gyermeküket ne a divat szerint öltöztessék, hanem a kényelem szerint, hogy mozgásukban ne legyenek akadályozva, mert a megfelelő ruházatban a gyermek szabadon mozoghat, jól érzi magát. A gyermekeknek öltöző szekrényük van, ovis zsákjuk, tornazsákjuk. Külön odafigyelünk és a gyermekeket is figyelmeztetjük, hogy ruhájukat mindig a helyére tegyék. Az öltöztetésnek igen fontos része a váltócipő, legyen hajlékony a talp, széles az orr-rész, és megfelelő a méret. Ne akadályozza a láb mozgását, fejlődését és segítse elő a lábizmok tónusának kialakítását, rögzítését. A jól kiválasztott váltócipővel elkerülhető a balesetek túlnyomó része.

Feladataink:

- Az öltözködés helyes sorrendjének megismertetése és begyakoroltatása.
- Technikai fogások megtanítása: gombolás, kötés, cipzárázás, kifordítás, eleje-háta, bal-jobb megkülönböztetése.
- Saját felszerelésük, ruhájuk felismerésének gyakorlása.
- A napirend keretei között elegendő időt biztosítunk a gyermekeknek az öltözködés egyéni tempó szerinti végzésére.
- A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújtunk.
- Fokozatosan alakítjuk ki az önállóságot.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Teljesen önállóan öltöznek.
- Képesek megválasztani a helyes öltözködési sorrendet.
- Önállóak az adott hőmérsékleti viszonyoknak megfelelő ruházat kiválasztásában.
- Képesek önállóan változtatni ruházatukon az időjárásnak megfelelően.
- Ismerik saját ruhájukat és azt mindig a jelükhöz teszik.
- Tudnak cipőt fűzni és kötni, valamint ruhájukat ki- begombolni.
- Segítenek a kisebbeknek az öltözködésben

Pihenés

A szervezet egészséges fejlődéséhez elengedhetetlen a napi pihenés. Ehhez szükséges a tiszta levegő, a csend, a nyugalom és kényelmes ruházat.

Feladataink:

- Fontos feladatunknak tartjuk az egészséges életvitel, az egészséges életmód iránti igény megalapozását, kialakítását (rendszeres életritmus, megfelelő napirend).
- A helyes életritmus alakítása a családdal együtt, ezért javasoljuk a szülőknek, hogy az étkezések és a pihenés időpontját szombaton és vasárnap is célszerű betartani.
- A pihenéshez nyugodt, meghitt légkör biztosítása a csoport hagyományainak megfelelően: éneklés, zenehallgatás, mesélés elalvás előtt.
- Figyelünk az egyéni szokásokra is, engedjük az „otthoni kedvencek” –kel való alvást.
- Szoktatjuk a gyermekeket az egymás iránti toleranciára, pihenő idő alatt csendben vannak, nem zavarják a társaikat.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Tevékenységüket önállóan is képesek az óvodai napirend szerint végezni.
- Ismerik és betartják a szabályokat.
- Nyugodtan, csendben pihennek minimum 1 órát.

KÖRNYEZETI HIGIÉNÉ

A világszinten egységesülő, globalizált világ a természet megvédését, a hulladék kezelését, az energiával való takarékoskosságot is beemeli az óvodai nevelés kompetenciájába.

Feladataink:

Óvónők és dajkák közösen:

- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezet-tudatos magatartás megalapozása.
- A környezet fenntarthatóságának érdekében a gyermekeket az energiával való gazdálkodás fontosságára nevelni.
- Az óvoda tisztaságának megóvása.
- Az óvoda épületének és környezetének szépítése, virágosítása.
- A csoportszoba szellőztetése.
- A helyes fűtés és világítás biztosítása.
- Takarékoskodás az energiákkal: víz, gáz, áram, papír.

Dajka:

- Az udvar tisztántartása, gondozása.
- A helyiségek, mellékhelyiségek takarítása.
- A foglalkozási eszközök higiéniája, rendben tartása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani, ismerik a rendetlenség megszüntetésének módját.
- Megfelelően használják az óvoda épületének helyiségeit, valamint a környezet tisztántartására szolgáló eszközöket (lábtörlő, takarító eszközök).
- Takarékoskodnak a vízzel.
- A gyermekek részt vesznek elemi természetvédelmi tevékenységekben (téli madárvédelem, élőlények, növények óvása).

KAPCSOLATTARTÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS ELEMZÉSE

KAPCSOLAT A SZÜLŐKKEL

A család és az óvoda nevelési elveinek összehangolása

A gyermek az egészséges életmódra vonatkozó ismereteit és magatartásmintáját a családból hozza magával az óvodába. A szülők egészségkultúráltsága, valamint az óvodai egészségvédelemmel való kapcsolatuk jelentős tényező az egészségpedagógiai óvodai program megvalósításában. A szokásalakítás alapja a példamutatás, a tevékenységek gyakori végzése, ismétlése. Az óvodai szokásokról a szülőket is tájékoztatjuk, hiszen azok megszilárdulásának feltétele az egységes szemlélet. A szokások kialakításához mindig kapcsoljuk a helyes viselkedési szabályokat. a szülőket többféle formában is tájékoztatjuk programunkról: írásos összefoglaló, szülői értekezlet, fogadó óra.

Szülői értekezletek, egészségügyi előadások

Évente 3 -szor csoport-szülői értekezleteket tartunk, amelyek megbeszélési anyagában a kisgyermek nevelése, egészséggondozása, egészséges életmódra szoktatása is szerepel.

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZAKSZOLGÁLATTAL

(ORVOSSAL, VÉDŐNŐVEL)

Az óvoda egészségfejlesztő pedagógiai tevékenysége beágyazódik a gyermek egészségügyi szakhálózat szervezeti tevékenységébe. Az óvodai egészségügyi ellátás feladatait és feltételeit a (26/ 1997. NM sz.) rendelet írja elő. Az óvodai gyermek-egészségügyi szolgálat és az óvodapedagógus együttműködése rendeletileg– kiterjed a gyermek-egészségügyi ellenőrző vizsgálatokra, az óvodai egészségnevelésre, a pedagógusokra, szülőkre és gyermekekre vonatkozó egészségmegelőző és - fejlesztő (orvosi, védőnői) tevékenységre. A csoportos szűrővizsgálatok megszervezése megköveteli az óvodapedagógustól és a védőnőtől az orvosi kezelésektől való félelem leszerelését. Minden egészségügyi vizsgálat együttes védőnői és óvodapedagógusi előkészítést, megbeszélést igényel. Az együttműködésnek több módszere beépül az óvodai nevelés mindennapi programjába, így a védőnői látogatások alkalmával a szomatikus fejlődés ellenőrzése, az egészségfejlesztő alapképességek regisztrálása, a közegészségügyi helyzet ellenőrzése. Az óvoda és a védőnő kapcsolatát erősíti a gyermekek „előéletének” jobb megismerése: a fejlődési lapok, anamnézis-feljegyzések áttanulmányozása, az egészségre, szociokulturális helyzetére vonatkozó adatok cseréje.

ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

Az intézményben folyó teljes körű egészségfejlesztés figyelembe veszi a gyermekek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait, beilleszthető a nevelési-oktatási intézményben megvalósuló átfogó prevenciós programokba.

A törvény szerint: „A nevelési-oktatási intézményekben megvalósuló teljes körű egészségfejlesztés minőségbiztosítási keretrendszerét az egészségfejlesztésért felelős országos intézet dolgozza ki.” Egészségfejlesztési programunk megvalósulásának értékelésénél ennek a keretrendszernek a kritériumait tartjuk mérvadónak. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat koordinált, nyomon követhető és mérhető, értékelhető módon a helyi pedagógiai program részét képező egészségfejlesztési program keretében készítettük el.

Az óvodai munka gyakorlati ellenőrzését a munkaterv tartalmazza. Az Egészségfejlesztési Programban megfogalmazott feladatok elvégzését és az elért eredmények dokumentálását az óvodapedagógusok végzik. A gyermekek fejlődésének dokumentálása az óvodába lépéstől az óvoda elhagyásáig tart. Az ellenőrzési folyamat a gyermekek egyéni képességeinek, fejlettségi szintjének vizsgálatára irányul, melyben megtalálhatók az egészséges életmódhoz kapcsolódó testi, lelki és pszichés készségek és képességek is.

Óvodánkban a gyermek fejlődését az óvodai személyiségfejlődési naplóban vezetik az óvodapedagógusok. Az egészség védelme az egyén (saját) és a társadalom (közös) érdeke, abban a családnak, az egészségügyi szakszolgálatnak, a köznevelési rendszernek és más társadalmi szervezetnek alkotmányos feladata van.

X. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az óvodai nevelési program érvényességi ideje

- a nevelőtestület határozata alapján **2025. szeptember 1-jétől visszavonásig** szól.

Az óvodai nevelési program módosításának lehetséges indokai

- törvényi változás
- szervezeti átalakítás

Nyilvánosság biztosítása

A program nyilvános dokumentum.

Az óvodánkban a dokumentum hozzáférhető - helyben olvasásra minden alkalmazott és érdeklődő számára - a vezetői szobában elhelyezett példány.

XI. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját

Elkészítette a nevelőtestület bevonásával:

Az igazgató:

[Redacted signature] ...
Igazgató

dátum: 2025. 08. 29.

Véleményezte: a Szülői szervezet

[Redacted signature] .....
Szülői szervezet képviselője

dátum: 2025. 08. 29.

Elfogadta: az óvoda nevelőtestülete

[Redacted signature] .....
az óvoda nevelőtestületének képviselőjében

dátum: 2025. 08. 29.

Jóváhagyta: Herencsény Község

Önkormányzata, Képviselő-testülete nevében

[Redacted signature] ...

p.h.

dátum: 2025. 09. 08.

Herencsény, 2025. augusztus 29.

XII. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. 2011. évi CXCV. Köznevelési Törvény
2. Az Óvodai nevelés Országos Alapprogramja
3. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
4. Egyezmény a gyermekek jogairól ENSZ Magyar Nemzeti Bizottsága
5. Balogh Béla: Lélek és játék Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.
6. Dr. Buchernáné-Faustné: Néphagyományőrzés az óvodában HOGYF EDITO Kft., Budapest, 1998.
7. Dr. Méhes Vera: Az óvónő és az óvodai játék CALIBRA, Budapest, 1993.
8. Perlai Rezsőné: A matematikai nevelés módszertana Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.
9. Perlai Rezsőné: Az óvodáskor fejlesztőjátékai OKKER, Budapest, 1998.
10. Perlai Rezsőné: Az óvodáskor viselkedéskultúrája OKKER, Budapest, 1999.
11. Dr. Székely Lajos: Az óvodai egészségnevelés elmélete és gyakorlata Fővárosi Egészségnevelési Központ, Budapest, 1981.
12. Tátrai Zsuzsanna: Jles napok, ünnepi szokások Planétás Kiadó, Budapest, 1997.
13. Zilahy Józsefné: Mese-vers az óvodában Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.
14. A Kerekerdő Óvoda Pedagógiai Programja Budapest, 2020.08.28.
15. Dr. Tótszőllősyné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában FER-co Kft.
16. Balázsne Szűcs Judit: Gyermekközpontú vizuális nevelés

Jegyzőkönyv

Jegyzőkönyv készítője: Jusztin Eleonóra

Iktatószám: 30-41-1/2025.

Készült a Herencsényi Napsugár Óvoda Szülői Munkaközösségi értekezletén.

Az értekezlet ideje: 2025. augusztus 29.

Jelen vannak:

[redacted] - SZMK elnöke

[redacted] - SZMK megbízottja

[redacted] - igazgató

Tárgy:

A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programjának véleményezése.

Véleményezés:

A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját megismertük, a benne foglaltakkal egyetértünk.

Herencsény, 2025. augusztus 29.

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

SZMK elnök

SZMK megbízott

[redacted]

Jusztin Eleonóra
igazgató

Jegyzőkönyv

Jegyzőkönyv készítője: Jusztin Eleonóra

Iktatószám: 30-HA-1/2025.

Készült a Herencsényi Napsugár Óvoda nevelőtestületi értekezletén.

A nevelőtestületi értekezlet ideje: 2025. augusztus 29.

Jelen vannak a nevelőtestület tagjai: [REDACTED] – igazgató

[REDACTED] – óvodapedagógus

Tárgy: A Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programjának elfogadása

A nevelőtestület az alábbi határozatot hozza:

A Herencsényi Napsugár Óvoda készített Pedagógiai Programját a nevelőtestület 2025. augusztus 29. napján tartott nevelőtestületi értekezletén elfogadta, így a Pedagógiai Program, 2025.szeptember 1.-től hatályos.

Az így elfogadott Pedagógiai Program érvényessége: 2025. szeptember 1.-től visszavonásig érvényes.

A hatályba lépett Pedagógiai Program felülvizsgálata jogszabályváltozásnak megfelelően történik.

Herencsény, 2025. augusztus 29.

[REDACTED]
Jusztin Eleonóra
igazgató

[REDACTED]
[REDACTED]
óvodapedagógus

Jegyzőkönyvi kivonat

Herencsény Község Önkormányzata Képviselő-testületének
2025. szeptember 8.-ai nyílt ülése jegyzőkönyvéből

Herencsény Község Önkormányzata Képviselő-testületének 75/2025.(IX.08.) határozata

Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programjának jóváhagyása

Herencsény Község Önkormányzat Képviselő-testülete a Herencsényi Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját megismerte, a részletes szakmai anyagot az óvodaigazgató által elkészített tartalommal elfogadja.

Határidő: értelemszerűen

Felelős: értelemszerűen

K.m.f.

Bucsánszki Csaba s.k.
polgármester

A kivonat hitelesül:

Herencsény, 2026. augusztus 11.

dr. Serfőző Demetria s.k.
jegyző

Tóth Kálmán Péter
igazgatási előadó